

Samlenotat vedr. rådsmøde for beskæftigelse og sociale anliggender den 2. oktober 2008

Dagsordenen for rådsmødet forventes at se således ud:

1. **Forslag til Rådets direktiv om gennemførelse af princippet om ligebehandling for alle uanset religion eller tro, handicap, alder eller seksuel orientering, KOM(2008)426,** s. 2
- Orienterende debat
2. **Foreløbig rapport fra Flexicurity-missionen, KOM-dokument foreligger ikke** s. 42
- Udveksling af synspunkter
3. **Kommissionens forslag til Europa-Parlamentet og Rådets direktiv om indførelse af europæiske samarbejdsudvalg eller en procedure i fællesskabsvirksomheder og fællesskabskoncerner med henblik på at informere og høre arbejdstagerne (omarbejdet udgave), KOM(2008)419** s. 44
- Status for arbejdet
4. **Forslag til Europa-Parlamentets og Rådets forordning om procedurer for implementering af forordning 883/04 om koordination af sociale sikringsordninger**
  - a) **Afsnit III (særlige bestemmelser for forskellige kategorier af ydelser), kapitel II (ydelser ved arbejdsulykker og erhvervs sygdomme) og III (ydelser ved dødsfald), KOM(2006)16** s. 51
- Delvis generel orientering
  - b) (evt.) **Afsnit V (forskellige overgangs- og slutbestemmelser), KOM(2006)16**
- Delvis generel orientering
5. **Afgørelse fra Europa-Parlamentet og Rådet om det europæiske år til bekæmpelse af fattigdom og social udstødelse** s. 57
- Vedtagelse

1. Forslag til Rådsk Direktiv om gennemførelse af princippet om ligebehandling for alle uanset religion eller tro, handicap, alder eller seksuel orientering.
Orienterende debat
KOM(2008)426

Nyt notat

1. Resumé

Kommissionen har den 2. juli for Rådet fremsat et forslag til direktiv om ligebehandling uden for arbejdsmarkedet af alle uanset religion eller tro, handicap, alder eller seksuel orientering. Der er nedsat en tværministeriel følgegruppe med henblik på at analysere forslaget juridiske og økonomiske konsekvenser. Regeringen er som udgangspunkt positiv over for en styrket indsats mod diskrimination og bakker op om håndhævelsen af menneskerettighederne. Forslaget til direktiv, som det er fremlagt, giver dog anledning til en række mere specifikke betænkeligheder, særligt af juridisk karakter, idet forslaget indeholder en række vagt afgrænsede bestemmelser og ligeledes vagt udformede undtagelser for direktivets anvendelsesområde. Det er derfor nødvendigt at få belyst en række spørgsmål vedrørende forslaget nærmere juridiske og økonomiske konsekvenser - herunder rækkevidden af flere mere generelle afgrænsede bestemmelser, inden en nærmere holdning fastlægges. Regeringen vil arbejde for en afklaring af de afgrænsnings- og fortolknings spørgsmål, der knytter sig til direktivforslaget, navnlig i relation til beskyttelsen mod forskelsbehandling på grund af alder og handicap.

2. Baggrund

Baggrunden for forslaget er at gennemføre princippet om ligebehandling mellem mennesker uden for arbejdsmarkedet uanset deres religion eller tro, handicap, alder eller seksuelle orientering. Der fastsættes en ramme for forbud mod diskrimination af de nævnte årsager, og der etableres en ensartet minimumsbeskyttelse inden for EU af mennesker, som har været udsat for en sådan diskrimination.

Forslaget supplerer eksisterende EU-lovgivnings rammer, under hvilke der er forbud imod diskrimination på grundlag af religion eller tro, handicap, alder eller seksuel orientering alene i henseende til beskæftigelse, ansættelse og erhvervsuddannelse.

Forslaget bygger på den strategi, der er udviklet siden Amsterdam Traktaten, om at bekæmpe diskrimination og er konsistent med EU's tværgående mål,

herunder især Lissabon strategien for vækst og beskæftigelse og målene for processen vedrørende social beskyttelse og social inklusion.

Lignende diskriminationsforbud findes bl.a. i artikel 26 i FN's konvention om borgerlige og politiske rettigheder, hvoraf det fremgår, at alle mennesker er lige for loven og er berettiget til lovens ligelige beskyttelse uden nogen forskelsbehandling. I denne henseende skal loven forbyde enhver forskelsbehandling og sikre alle ligelig og effektiv beskyttelse imod forskelsbehandling af nogen grund, herunder race, hudfarve, køn, sprog, religion, politisk eller anden anskuelse, national eller social herkomst, formueforhold, fødsel eller anden stilling. Tilsvarende indeholder artikel 14 i Den Europæiske Menneskerettighedskonvention et generelt diskriminationsforbud, men i modsætning til artikel 26 i FN's konvention om borgerlige og politiske rettigheder finder diskriminationsforbuddet i Den Europæiske Menneskerettighedskonvention alene anvendelse i forhold til de rettigheder, der omfattes af denne konvention med tilhørende protokoller.

EU's Charter om grundlæggende rettigheder indeholder også et generelt diskriminationsforbud i artikel 21. Charteret er imidlertid ikke retligt bindende i dag.

3. Hjemmelsgrundlag

Forslaget har hjemmel i Traktatens art. 13. stk. 1, der er sålydende:

”Med forbehold af denne traktats øvrige bestemmelser og inden for rammerne af de beføjelser, som traktaten tillægger Fællesskabet, kan Rådet med enstemmighed på forslag af Kommissionen og efter høring af Europa-Parlamentet træffe hensigtsmæssige foranstaltninger til at bekæmpe forskelsbehandling på grund af køn, race eller etnisk oprindelse, religion eller tro, handicap, alder eller seksuel orientering.”

4. Nærhedsprincippet

Kommissionen har beskrevet forslagets forhold til nærheds- og proportionalitetsprincippet således:

”Subsidiaritetsprincippet finder anvendelse, for så vidt som forslaget ikke er omfattet af Fællesskabets enekompetence. Målene for forslaget kan ikke i tilstrækkelig grad opfyldes af medlemsstaterne alene, fordi kun foranstaltninger på fællesskabsplan kan sikre, at der er et minimumsniveau for beskyttelse mod forskelsbehandling på grund af religion eller tro, handicap, alder eller seksuel orientering i alle medlemsstaterne. En fællesskabsretsakt giver retssikkerhed med hensyn til borgernes og de økonomiske aktørers rettigheder og forpligtelser, også hvis de bevæger sig mellem medlemsstaterne. Erfaringerne med de tidligere direktiver, der er blevet vedtaget i henhold til EF-traktatens artikel 13, stk. 1, viser, at de har haft en positiv virkning med hensyn til at opnå en bedre beskyttelse mod forskelsbehandling. I overensstemmelse med proportionalitetsprincippet går det foreslåede direktiv ikke ud over, hvad der er nødvendigt for at nå de fastlagte mål.

Nationale traditioner og tilgange på områder som f.eks. sundhedsydelse, social beskyttelse og uddannelse er desuden generelt mere forskellige end på beskæftigelsesområdet. Disse områder er kendetegnet ved legitime samfundsmæssige valg på områder, hvor medlemsstaterne har kompetencen.

De europæiske samfunds forskelligartethed er en af Europas styrker og skal respekteres i henhold til subsidiaritetsprincippet. Spørgsmål som tilrettelæggelse af uddannelsessystemet og undervisningens indhold, anerkendelse af civilstand eller familiemæssig status, adoption, reproduktive rettigheder og andre lignende spørgsmål afgøres bedst på nationalt plan. Ingen medlemsstat skal derfor som følge af direktivet ændre sin gældende lovgivning eller praksis med hensyn til disse spørgsmål. Det berører heller ikke nationale bestemmelser om kirkers eller andre religiøse organisationers aktiviteter eller deres forhold til staten. Det vil således f.eks. fortsat være medlemsstaterne alene, der træffer afgørelse om spørgsmål som tilladelse til selektiv adgang til skoler, forbud mod eller accept af at bære eller bruge religiøse symboler i skolen, anerkendelse af ægteskab mellem personer af samme køn og eventuel regulering af forholdet mellem organiseret religion og staten.”

Regeringen kan tilslutte sig denne vurdering.

5. Formål og indhold

Formålet med direktivet er ifølge forslaget art.1 at bekæmpe forskelsbehandling på grund af religion eller tro, handicap, alder eller seksuel orientering og at gennemføre princippet om ligebehandling uden for arbejdsmarkedet. Direktivet forbyder ikke ulige behandling på grund af køn, som er omfattet af EF-traktatens artikel 13 og 141 og dertil knyttet afledt ret.

De øvrige artikler:

Artikel 2: Begrebet forskelsbehandling

Definitionen af princippet om ligebehandling er baseret på den definition, der fremgår af de tidligere direktiver, der er vedtaget i henhold til traktatens artikel 13, stk. 1.

Direkte forskelsbehandling består i at behandle nogen anderledes udelukkende på grund af vedkommendes alder, handicap, religion eller tro eller seksuelle orientering. Indirekte forskelsbehandling foreligger, hvor en bestemmelse eller praksis, som forekommer neutral, reelt kan have en særlig ufordelagtig konsekvens for en person eller en gruppe af personer, for hvem særlige forhold gør sig gældende.

Som i direktiv 2000/43/EF, 2000/78/EF og 2002/73/EF er det muligt at retfærdiggøre indirekte forskelsbehandling, hvis den pågældende bestemmelse, betingelse eller praksis er objektivt begrundet i et legitimt mål, og midlerne til at opfylde det hensigtsmæssige og nødvendige.

Chikane er forskelsbehandling, hvis en persons optræden har til formål at krænke en anden persons værdighed og skabe et truende, nedværdigende eller

ubehageligt klima m.v. Denne definition er identisk med definitionerne i de andre direktiver vedtaget med traktatens artikel 13 som retsgrundlag.

Manglende "tilpasninger i rimeligt omfang" i relation til mennesker med handicap anses for at være forskelsbehandling. Dette er ifølge forslaget i overensstemmelse med FN-konventionen om handicappedes rettigheder og med direktiv 2000/78/EF.

Ulige behandling på grund af alder kan være lovlig, hvis den er begrundet i et legitimt formål, og hvis midlerne til at opfylde det pågældende formål er hensigtsmæssige og nødvendige (proportionalitetsprincippet).

De allerede vedtagne direktiver giver mulighed for undtagelser fra forbuddet mod direkte forskelsbehandling i tilfælde af "regulære og afgørende erhvervsmæssige krav", hvad angår forskelsbehandling på grund af alder og i forbindelse med forskelsbehandling på grund af køn, med hensyn til adgang til varer og tjenester.

Ifølge nærværende forslag kan medlemsstaterne bestemme, at ulige behandling på grund af alder ikke udgør forskelsbehandling, hvis det er objektivt og rimeligt begrundet i et legitimt formål inden for rammerne af national ret, og hvis midlerne til at opfylde det pågældende mål er hensigtsmæssige og nødvendige. Forslaget er således ikke til hinder for, at der fastsættes en bestemt aldersgrænse for adgang til sociale goder, til uddannelse og til visse varer og tjenester, i det omfang ovenstående betingelser opfyldes.

Der er indsat en særlig bestemmelse om finansiel virksomhed, idet alder og handicap kan være en afgørende faktor for risikovurderingen i forbindelse med bestemte produkter og dermed for prisen. Anvendelsen af alder og handicap ved risikovurderingen skal være baseret på nøjagtige data og statistikker.

Direktivet berører ikke nationale foranstaltninger, der er nødvendige af hensyn til den offentlige sikkerhed, den offentlige orden, for at forebygge forbrydelser, for at beskytte sundheden eller for at beskytte andres rettigheder og friheder.

Artikel 3: Anvendelsesområde

Forskelsbehandling på grund af religion eller tro, handicap, alder eller seksuel orientering foreslås forbudt i både den offentlige og den private sektor med hensyn til social beskyttelse, herunder social sikring, sundhedsydelse, sociale goder, uddannelse, adgang til varer og tjenester, herunder boliger, som er tilgængelige for offentligheden.

Med hensyn til adgang til varer og tjenester er kun faglig eller erhvervsmæssig virksomhed omfattet.

De forskellige områder er kun omfattet i det omfang, spørgsmålet falder ind under Fællesskabets kompetence. Således henhører f.eks. tilrettelæggelsen af

skolesystemet og indholdet af undervisningen og aktiviteter i forbindelse hermed, herunder tilrettelæggelsen af undervisning for handicappede, under medlemsstaternes kompetence, og de kan have bestemmelser om ulige behandling i forbindelse med adgang til uddannelsesinstitutioner og indholdet af og aktiviteter i undervisningen, herunder undervisning af personer med særligt behov. Medlemsstaterne kan endvidere give mulighed for ulige behandling ved adgang til uddannelsesinstitutioner baseret på religion eller tro.

Teksten gør det klart, at spørgsmål i forbindelse med civilstand og familiemæssig status, herunder adoption, falder uden for direktivets anvendelsesområde. Dette indbefatter reproduktive rettigheder. Medlemsstaterne kan frit beslutte, om de ønsker at indføre og anerkende *retligt* registrerede partnerskaber. Hvis imidlertid sådanne forhold i national ret anerkendes som ligestillet med ægteskaber, finder princippet om ligebehandling anvendelse.

Det foreslås, at direktivet ikke finder anvendelse på national lovgivning om statens og dens institutioners sekulære status eller om religiøse organisationers status.

Direktivet omfatter ikke forskelsbehandling på grund af nationalitet og berører ikke bestemmelser og betingelser vedrørende tredjelandsstatsborgeres og statsløse personers indrejse og ophold i medlemsstaterne og heller ikke nogen form for behandling, der skyldes de pågældendes retsstilling.

Artikel 4: Ligebehandling af mennesker med handicap

Det forudsættes i forslaget, at der indføres reel og lige adgang for mennesker med handicap til social beskyttelse, sociale goder, sundhedsydelser og uddannelse samt adgang til varer og tjenester, herunder boliger og transport, som er tilgængelige for offentligheden. Denne forpligtelse er begrænset i det omfang, den ville medføre en uforholdsmæssig stor byrde eller ville kræve grundlæggende ændringer inden for de pågældende områder. I bestemte tilfælde kan individuelle tilpasninger i rimeligt omfang være nødvendige for at sikre, at en bestemt handicappet har reel adgang. Dette er dog kun tilfældet, hvis det ikke indebærer en uforholdsmæssig stor byrde.

Artiklen indeholder en ikke-udtømmende liste over, hvilke faktorer der kan tages i betragtning ved vurderingen af, om byrden er uforholdsmæssig stor, herunder organisationens størrelse og ressourcer, de skønnede omkostninger og de mulige fordele ved forbedret adgang for mennesker med handicap.

Artikel 5: Positiv særbehandling og særforanstaltninger

Bestemmelsen er identisk med andre direktiver med artikel 13 som retsgrundlag. Der gives mulighed for at opretholde eller vedtage særforanstaltninger med henblik på at forebygge eller opveje ulemper knyttet til religion eller tro, handicap, alder eller seksuel orientering.

Artikel 6: Mindstekrav

Bestemmelsen er den samme som i de andre direktiver med EF-traktatens artikel 13 som retsgrundlag. Den giver medlemsstaterne mulighed for at fastlægge et højere beskyttelsesniveau end garanteret ved direktivet og forbyder omvendt, at medlemsstaternes niveau for beskyttelse mod forskelsbehandling bør sænkes ved gennemførelsen af direktivet.

Artikel 7: Klageadgang

Denne bestemmelse er den samme som i de andre direktiver med EF-traktatens artikel 13 som retsgrundlag. Det foreslås, at borgere, der mener, at de har været udsat for forskelsbehandling, bør kunne anvende administrative eller retlige procedurer, også efter at det forhold, under hvilket forskelsbehandlingen angiveligt har fundet sted, er ophørt.

Organisationer, der har en legitim interesse i at bekæmpe forskelsbehandling, gives mulighed for at hjælpe ofre for forskelsbehandling i retslige eller administrative procedurer. Nationale regler om søgsmålsfrister berøres ikke af denne bestemmelse.

Artikel 8: Bevisbyrde

Bestemmelsen er identisk med tilsvarende bestemmelser i direktiver med EF-traktatens artikel 13 som retsgrundlag samt med bevisbyrdedirektivet, jf. direktiv 97/80/EF om bevisbyrden i forbindelse med forskelsbehandling på grundlag af køn.

I alle sager, hvor princippet om ligebehandling hævdes krænket, foreslås det, at princippet om delt bevisbyrde skal finde anvendelse. Som i de tidligere direktiver finder delt bevisbyrde ikke anvendelse i tilfælde, hvor den påståede forskelsbehandling forfølges strafferetligt.

Artikel 9: Beskyttelse mod repressalier (victimisering).

Bestemmelsen er den samme som i de andre direktiver med EF-traktatens artikel 13 som retsgrundlag. Der foreslås indført foranstaltninger til beskyttelse af enkeltpersoner mod repressalier som følge af, at de har gjort deres rettigheder i henhold til direktivet gældende.

Artikel 10: Formidling af oplysninger

I denne bestemmelse, der er den samme som i de andre direktiver med EF-traktatens artikel 13 som retsgrundlag, foreslås det, at medlemsstaterne skal informere om direktivet og nationale bestemmelser.

Artikel 11: Dialog med relevante interessenter

Denne bestemmelse er den samme som i de andre direktiver med EF-traktatens artikel 13 som retsgrundlag. Den har til formål at fremme dialogen mellem de relevante offentlige myndigheder og organer som f.eks. ngo'er, der har en

legitim interesse i at bidrage til bekæmpelsen af forskelsbehandling på grund af religion eller tro, handicap, alder eller seksuel orientering.

Artikel 12: Organer til fremme af ligebehandling

Denne bestemmelse er den samme som i to andre direktiver vedtaget i henhold til artikel 13. I henhold til denne artikel skal medlemsstaterne have et eller flere organer ("ligebehandlingsorgan") på nationalt plan til fremme af ligebehandling af alle uden forskel på grund af religion eller tro, handicap, alder eller seksuel orientering.

Bestemmelsen er en gengivelse af bestemmelsen i direktiv 2000/43/EF vedrørende adgang til varer og tjenester og bygger på tilsvarende bestemmelser i direktiv 2002/73/EF25 og 2004/113/EF. Den fastsætter minimumskompetencen for organer på nationalt plan, der bør handle uafhængigt for at fremme princippet om ligebehandling. Medlemsstaterne kan beslutte, at disse organer skal være de samme som dem, der allerede er oprettet i henhold til de tidligere direktiver.

En af ligebehandlingsorganernes opgaver er at give uafhængig bistand til ofre for forskelsbehandling. De skal også kunne foretage uafhængige undersøgelser af forskelsbehandling og offentliggøre rapporter og fremsætte henstillinger på ligebehandlingsområdet.

Artikel 13: Overholdelse

Denne bestemmelse er den samme som i de andre direktiver med EF-traktatens artikel 13 som retsgrundlag. Medlemsstaterne forpligtes til at ophæve alle love og administrative bestemmelser, der strider mod princippet om ligebehandling. Endvidere kan alle aftaleretlige bestemmelser, virksomheders interne regler og vedtægter for foreninger, der strider mod ligebehandlingsprincippet erklæres ugyldige eller ændres.

Artikel 14: Sanktioner

Denne bestemmelse er den samme som i de andre direktiver med EF-traktatens artikel 13 som retsgrundlag. I overensstemmelse med EF-Domstolens praksis fastsættes det, at der ikke bør være nogen øvre grænse for den godtgørelse, der skal betales i tilfælde af krænkelse af princippet om ligebehandling. Godtgørelsen skal være effektiv, stå i rimeligt forhold til overtrædelsen og have en præventiv effekt.

Artikel 15: Gennemførelse

Denne bestemmelse er den samme som i de andre direktiver med EF-traktatens artikel 13 som retsgrundlag. Den giver medlemsstaterne en frist på to år til at inkorporere direktivet i national ret og at meddele Kommissionen teksten til de nationale bestemmelser. Medlemsstaterne kan bestemme, at forpligtelsen til at sikre reel adgang for mennesker med handicap først skal gælde fire år efter vedtagelsen af direktivet.

Artikel 16: Rapport

Denne bestemmelse er den samme som i de andre direktiver med EF-traktatens artikel 13 som retsgrundlag. Kommissionen skal i henhold til denne artikel aflægge rapport over for Europa-Parlamentet og Rådet om anvendelsen af direktivet på grundlag af oplysninger fra medlemsstaterne. Der skal i rapporten tages hensyn til de synspunkter, der fremsættes af arbejdsmarkedets parter, de relevante ngo'er og Den Europæiske Unions Agentur for Grundlæggende Rettigheder.

Artikel 17: Ikrafttræden

Denne bestemmelse er den samme som i de andre direktiver med EF-traktatens artikel 13 som retsgrundlag. Direktivet træder i kraft på dagen for offentliggørelsen i Den Europæiske Unions Tidende.

Artikel 18: Adressater

Denne bestemmelse, hvoraf det fremgår, at direktivet er rettet til medlemsstaterne, er den samme som i de andre direktiver med EF-traktatens artikel 13 som retsgrundlag.

6. Europa-Parlamentets udtalelser

Europa-Parlamentet skal høres i medfør af Traktatens art. 13.stk.1. Parlamentets udtalelse foreligger ikke.

7. Gældende dansk ret og forslagens konsekvenser herfor

Velfærdsministeriets område

Det må overordnet antages, at aldersbestemmelser i forhold til Velfærdsministeriets område er objektivt og rimeligt begrundet i et legitimt formål og derfor ikke udgør forskelsbehandling i direktivets forstand. Det vil indgå i regeringens kommende analyse, hvorvidt der måtte blive behov for ændringer som følge af vedtagelse af direktivforslaget. Det gælder for eksempel pensionsforhold, kontantydelse og serviceydelser efter serviceloven.

Kontantydelse

Kontantydelse på Velfærdsministeriets område er:

- Lov om højeste, mellem, forhøjet almindelig og almindelig førtidspension m.v.
- Lov om social pension
- Lov om børnetilskud og forskudsvis udbetaling af børnebidrag
- Lov om en børnefamilieydelse

For disse ydelser gælder, at retten til ydelser er afhængig af, at den enkelte har opnået myndighedsalderen på 18 år eller pensionsalderen på 65 år.

Bolig

Almene boliger:

Almene familieboliger er åbne for alle befolkningsgrupper.

Man skal være fyldt 15 år for at kunne blive opnoteret på venteliste til en ledig bolig. Denne aldersgrænse er objektiv og rimeligt begrundet i et legitimt formål. Bestemmelsen udgør derfor ikke forskelsbehandling i direktivets forstand.

Herudover er der fastsat regler om boliger specielt for unge og ældre samt handicappede (almene ungdomsboliger og almene ældreboliger). Der er her tale om at stille boliger til rådighed for grupper med et særligt boligbehov - dvs. positiv særbehandling.

Der findes ikke regler, der udgør diskrimination eller forskelsbehandling i direktivets forstand.

Privat udlejningsbyggeri

Der er ikke i lejelovgivningen fastsat bestemmelser om udlejningskriterier og ventelister. I privat udlejningsbyggeri bestemmer ejeren derfor i kraft af ejendomsretten, hvem boligerne skal udlejes til, idet dog loven om forbud mod forskelsbehandling på grund af race m.v. sætter bestemte grænser herfor.

Der findes ikke regler for udlejning af private boliger, der udgør diskrimination eller forskelsbehandling i direktivets forstand.

Handicap

Serviceoven indeholder en del bestemmelser om tilbud til personer med handicap, herunder bestemmelser om positiv særbehandling i form af kompensation for at sikre reel ligestilling. Følgende bestemmelsers relation til direktivforslaget vurderes at skulle undersøges nærmere:

Kompensation for merudgifter

§§ 41 og 100 i lov om social service pålægger kommunalbestyrelserne at yde dækning af nødvendige merudgifter ved den daglige livsførelse til personer under 65 år med varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne og til personer med varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne, der efter § 15 a i lov om social pension har opsat udbetalingen af folkepensionen.

Ledsageordning

§ 97 i lov om social service pålægger kommunalbestyrelserne at tilbyde 15 timers ledsagelse om måneden til personer under 67 år, der ikke kan færdes alene på grund af betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne. Stk. 2 foreskriver, at personer, der er visiteret til 15 timers ledsagelse om måneden ved det fyldte 67. år bevarer denne ret efter det fyldte 67. år.

Beskyttet beskæftigelse

§ 103 i lov om social service pålægger kommunalbestyrelsen at tilbyde beskyttet beskæftigelse til personer under 65 år, som på grund af betydelig nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller særlige sociale problemer ikke kan opnå eller fastholde beskæftigelse på normale vilkår på arbejdsmarkedet, og som ikke kan benytte tilbud efter anden lovgivning.

Beskyttet beskæftigelse adskiller sig fra beskæftigelse efter reglerne på Beskæftigelsesministeriets område ved at blive betragtet som en social foranstaltning. Dette indebærer bl.a., at personer i beskyttet beskæftigelse ikke har krav på at modtage feriepenge og sygedagpenge mv. i lighed med personer på det ordinære arbejdsmarked.

Botilbud

For botilbud til længerevarende ophold for personer med betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne efter servicelovens § 108, er der ikke fastsat regler om specifikke indretningskrav i lovgivningen, men botilbuddet skal være tilpasset formålet.

For almene ældreboliger, herunder boliger der udlejes til mennesker med handicap, er der derimod fastsat specifikke indretningskrav i lovgivningen, f.eks. at hver bolig skal være forsynet med selvstændigt toilet og bad. Det generelle billede er, at almene ældreboliger har en højere boligstandard end de længerevarende botilbud efter servicelovens § 108.

Hjælpe midler og forbrugsgoder

§§ 112 og 113 i lov om social service forpligter kommunalbestyrelsen til at yde støtte til hjælpemidler og hjælp til køb af forbrugsgoder i en række tilfælde. Forældre til institutionsanbragte børn, der besøger forældrene i weekenden, har ikke sådanne støttemuligheder.

Handleplaner

§ 141 i lov om social service forpligter kommunalbestyrelsen til at skønne, om det er hensigtsmæssigt at tilbyde at udarbejde en handleplan for indsatsen, når der ydes hjælp til personer under 65 år efter lovens afsnit 5.

Udlandsbekendtgørelsen (BEK 1128 af 13. november 2006)

Udlandsbekendtgørelsen indeholder en række bestemmelser om begrænsninger i forhold til at modtage ydelser ved ophold i udlandet (fx § 3).

For nogle af disse ydelser gælder, at retten til ydelser er afhængig af, at den enkelte har opnået myndighedsalderen på 18 år, men endnu ikke pensionsalderen på 65 år.

Ældre

Generelt gives hjælp til ældre borgere i Danmark i vidt omfang på baggrund af en behovsvurdering og dermed ikke på baggrund af aldersafgrænsning eller

anden afgrænsning, såsom køn, etnisk oprindelse eller økonomisk formåen. Kommunalbestyrelsen skal eksempelvis tilbyde personlig pleje og praktisk hjælp i hjemmet til borgere, som på grund af midlertidigt eller varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller særlige sociale problemer ikke selv kan udføre disse opgaver. Kommunalbestyrelsen skal i den forbindelse træffe afgørelse om tildeling af hjælpen på baggrund af en konkret, individuel vurdering.

Forebyggende hjemmebesøg

Lov om forebyggende hjemmebesøg til ældre forpligter kommunerne til at tilbyde forebyggende hjemmebesøg mindst 2 gange om året til alle over 75 år.

Beskæftigelsesministeriets område

Gældende dansk ret

Lov om forbud mod forskelsbehandling på arbejdsmarkedet m.v.

Forskelsbehandlingsloven indeholder et forbud mod direkte og indirekte forskelsbehandling på grund af en række kriterier, bl.a. race og etnisk oprindelse, religion eller tro, handicap, alder eller seksuel orientering på arbejdsmarkedet. Loven baserer sig bl.a. på EU-direktiv 2000/43/EF og EU-direktiv 2000/78/EF.

Lønmodtagere og ansøgere til ledige stillinger er beskyttet mod forskelshandling i forbindelse med ansættelse, under ansættelsen, i forbindelse med afskedigelse, forflyttelse, forfremmelse og med hensyn til løn og arbejdsvilkår. En arbejdsgiver må ikke forskelsbehandle ansatte med hensyn til adgang til erhvervmæssig videreuddannelse, omskoling, m.v. Loven gælder for både arbejdsgivere, for enhver, der driver vejlednings- og uddannelsesvirksomhed og for enhver, der anviser beskæftigelse.

Loven indeholder en pligt for arbejdsgiveren til at foretage hensigtsmæssige tilpasninger i betragtning af de konkrete behov for at give personen med handicap adgang til beskæftigelse. Pligten til at foretage tilpasninger må imidlertid ikke være urimelig byrdefuld for arbejdsgiveren. Hvis byrden lettes i tilstrækkeligt omfang gennem offentlige foranstaltninger anses byrden ikke for at være uforholdsmæssig stor. Personer, der kræver ligebehandling af sig selv eller af andre, er efter loven beskyttet mod repressalier.

Loven indeholder endvidere en godtgørelsesbestemmelse. Der gælder delt bevisbyrde i sager efter forskelsbehandlingsloven.

Arbejdsløshedsforsikringsområdet

Arbejdsløshedsforsikringslovgivningen, sygedagpengeloven og kontanthjælpslovgivningen indeholder aldersgrænser på en lang række områder i relation til erhvervelse af ret til fx arbejdsløshedsdagpenge, sygedagpenge m.v. Fx ophører retten til arbejdsløshedsdagpenge/efterløn, når en person når folkepensionsalderen.

Ligeledes findes der aldersbestemmelser i efterlønsordningen, i de særlige ungeregler samt i reglerne om medlemskab/optagelse i en arbejdsløshedsforsikringsordning.

Alder er dermed et vigtigt kriterium og parameter i arbejdsløshedsforsikringslovgivningen, og aldersbetingelserne er fastsat som led i udmøntningen af beskæftigelsespolitikken.

Arbejdsskadelovgivningen

Bestemmelser der relaterer sig til handicapkriteriet.

Erstatning samt godtgørelse efter lov om Arbejdsskadesikring fastsættes på grundlag af arbejdsskadens følger. Dette betyder, at erstatningen kan nedsættes eller efter omstændighederne bortfalde, hvis tilskadekomnes aktuelle lægelige og sociale situation ikke udelukkende kan henføres til arbejdsskaden. Der ydes således ikke fuld erstatning, når tilskadekomnes helbredsmæssige og/eller erhvervsevne allerede var nedsat før skaden. Der ydes heller ikke fuld erstatning, når den forudbestående sygdom med sikkerhed på et senere tidspunkt ville have medført i det væsentlige de samme følger, selvom skaden ikke var sket.

Følgerne af forudbestående skader eller handicap kan have betydning for erstatningsudmålingen, og der kan ske fratræk i erstatningen, såfremt det er dokumenteret at hele eller dele af det varige mén/tab af erhvervsevne skyldes andre forhold end arbejdsskadens følger. Det bemærkes, at handicappede kompenseres økonomisk efter anden social lovgivning.

Bestemmelser, der relaterer sig til alderskriteriet

I relation til ménerstatningen, som er en økonomisk kompensation for en tilskadekomnes varige ikke-økonomiske følger, nedsættes godtgørelsen med 1 procent, for hvert år, tilskadekomne er ældre end 39 år ved arbejdsskadens indtræden (tilskadekomne er fyldt 40 år ved arbejdsskadens indtræden). Godtgørelsen nedsættes dog ikke yderligere efter det fyldte 69. år. Baggrunden for, at det er valgt at lade godtgørelsen nedsætte for ældre personer, er, at ældre personer ikke skal leve så længe med det varige mén som yngre personer. Reglen om nedsættelse af godtgørelse er baseret på statistiske oplysninger om den normale forventede restlevetid for en person med en given alder.

I relation til erstatning for tab af erhvervsevne er hovedreglen, at erstatning for tab af erhvervsevne er en løbende erstatning. Den løbende erstatning skal i nogle sager (tab af erhvervsevne på mindre end 50 procent) og kan i andre sager omsættes til et engangsbeløb (kapitalbeløb). Kapitaliseringsfaktorerne fastsættes efter aktuarmæssige principper. Dette betyder, at kapitaliseringsbeløbet er forskelligt i forhold til alder, således at det udbetalte kapitalbeløb er mindre jo ældre tilskadekomne er.

Beskæftigelseslovgivningen

Adskillige ordninger under beskæftigelseslovgivningen har snæver sammenhæng med fx folkepensionsalderen og retten til førtidspension. Fx bortfalder retten til fleksjob ved tilkendelse af førtidspension eller opnåelse af folkepensionsalderen.

Retten til fx fleksjob bortfalder, når retten til andre støtte/sikringsordninger (kan) opnås. Afgrænsningen er således ikke i regelsættet knyttet direkte til spørgsmålet om alder/handicap, men til om anden ydelse kan opnås.

Derudover indeholder beskæftigelsesindsatsen (lov om en aktiv beskæftigelsesindsats) en række målgruppeafgrænsninger som knytter sig til alder eller handicap (begrænsninger i arbejdsevnen).

Der kan opstilles følgende (foreløbige) liste over beskæftigelsesrelaterede ordninger, der indeholder bestemmelser – direkte eller indirekte – om alder/handicap:

Ordning	Afgrænsning
Fleksjob	Væsentlig og mere end midlertidig begrænsning i arbejdsevnen. Ophører ved folkepensionsalderen.
Løntilskud til førtidspensionister (skånejob)	Forudsætter førtidspension (som kræver væsentlig og varig begrænsning i arbejdsevnen).
Revalidering	Væsentlig begrænsning i arbejdsevnen med mulighed for selvforsørgelse ved fx skift af erhvervsområde. Revalideringsydelse er subsidær ift. alle andre former for forsørgelse.
Personlig assistance til handicappede (kompensationsloven)	Varig og betydelig psykisk/fysisk funktionsnedsættelse.
Løntilskud til over 55-årige	Dagpenge-, kontant- og starthjælpsmodtagere over 55 år med mindst et års ledighed, kan blive ansat med et særligt højt løntilskud, såfremt de selv finder arbejde i en privat virksomhed. Ordningen bygger på objektive kriterier, og løntilskuddet kan gives i max 6 måneder.
Seniorjob	Forsikrede ledige, som efter det fyldte 55. år mister retten til dagpenge på grund af dagpengeperiodens udløb, har ret til ansættelse i et seniorjob i kommunen. Seniorjobbet ophører, når personen når alderen, hvor personen kan gå på efterløn.
Løntilskud til elev-/lærlingeforløb (LAB § 51, stk. 3, nr.2)	Personer med omfattende psykiske, fysiske eller sociale problemer, der kun kan yde en meget begrænset arbejdsindsats.

Lovgivningsmæssige konsekvenser

Da rækkevidden af bestemmelsen ikke er afklaret, er det på nuværende tidspunkt usikkert i hvilket omfang forslaget vil få lovgivningsmæssige konsekvenser på beskæftigelsesområdet mht. anvendelsen af aldersgrænser.

Direktivforslagets artikel 2, stk. 7, giver medlemsstaterne mulighed for at tillade forholdsmæssigt afpasset forskelsbehandling på grund af alder og handicap ved ydelse af finansielle tjenester, hvis alder eller handicap i forbindelse med det pågældende

produkt er en afgørende faktor ved en risikovurdering baseret på relevante og nøjagtige aktuarmæssige eller statistiske data.

Det er på nuværende tidspunkt ikke afklaret i hvilket omfang forslaget giver adgang til at opretholde aldersgrænserne og hensynet til tidligere handicap i forbindelse med arbejdsskadeforsikringslovgivningens regler om fratræk for erstatning og nedsættelse af méngodtgørelse efter det 40. år.

Kulturministeriets område

Der findes ikke på Kulturministeriets område love, der indebærer direkte diskrimination af mennesker som følge af religion eller tro, handicap, alder eller seksuel orientering.

Ophavsretsloven

Der er foreskrevet positiv særbehandling af døve, blinde og ordblinde i ophavsretsloven, jf. § 17. Ifølge bestemmelsen er det tilladt at gengive og sprede eksemplarer af udgivne værker til brug for blinde, svagtseende, døve mv.:

Syns- og hørehandicappede

§ 17. Det er tilladt at gengive og sprede eksemplarer af udgivne værker, når gengivelsen og de spredte eksemplarer er særligt bestemt til brug for blinde, svagtseende, døve og talelidende samt personer i øvrigt, der på grund af handicap er ude af stand til at læse trykt tekst. Bestemmelsen i 1. pkt. finder ikke anvendelse på gengivelse eller eksemplarspredning, der sker i erhvervsøjemed.

Stk. 2. Bestemmelsen i stk. 1 finder ikke anvendelse på lydoptagelser af litterære værker eller på gengivelser, der udelukkende består af lydoptagelser af musikværker.

Stk. 3. Lydoptagelser af udgivne litterære værker må gengives og spredes til brug for syns- og læsehandicappede, når det ikke sker i erhvervsøjemed. Ophavsmanden har krav på vederlag. Kan der ikke opnås enighed om størrelsen af vederlaget, kan hver af parterne forelægge spørgsmålet for Ophavsretslicensnævnet, jf. § 47.

Stk. 4. Statslige eller kommunale institutioner og andre sociale eller almennyttige institutioner kan til brug for syns- og hørehandicappede ved lyd- eller billedoptagelse fremstille eksemplarer af værker, der udsendes i radio eller fjernsyn, såfremt betingelserne for aftalelicens efter § 50 er opfyldt. Sådanne optagelser må kun udnyttes inden for virksomhed, som omfattes af den i § 50 forudsatte aftale.

Ministeriet for Sundhed- og Forebyggelses område

Spørgsmål om især alder er reguleret i en række sammenhænge i sundhedslovgivningen. Som eksempler kan nævnes bestemmelserne vedr. mindreåriges adgang til at samtykke til behandling og aktindsigt

(Sundhedslovens § 17), adgangen til at oprette livstestamenter (Sundhedslovens § 26), transplantation fra levende og afdøde personer (Sundhedslovens §§ 52 og 53), reglerne vedr. valg af sikringsgruppe og praktiserende læge (Sundhedslovens §§ 58 og 59), og en række alderskrav i forbindelse med vaccinations- og screeningsprogrammer (f.eks. i forbindelse med HPV-vaccine og screening for brystkræft og livmoderhalskræft).

Aldersbestemmelserne i sundhedslovgivningen vurderes fortsat at være objektivt og sagligt begrundet i legitime og faglige hensyn. Det kan dog ikke på nuværende tidspunkt udelukkes, at der vil kunne blive behov for ændringer heri som følge af en vedtagelse af direktivforslaget.

I forhold til direktivudkastets forbud mod diskrimination på grund af seksuel orientering bemærkes, at ifølge Sundhedsstyrelsens bekendtgørelse nr. 768 af 10. juli 2008 om sikkerhed ved bloddonation skal blodbankerne forud for tapning af humant blod undersøge om donor er egnet til donation efter kriterier nævnt i bilag 2 til bekendtgørelsen. Et af disse kriterier er seksuel adfærd, og dette kan indebære udelukkelse af donorer "som på grund af deres seksuelle adfærd er udsat for stor risiko for at påføre sig alvorlige smitsomme sygdomme, der kan overføres med blodet".

Begrundelsen for kravene i bekendtgørelsen er dels at sikre bloddonorer bedst muligt mod komplikationer ved tapning, dels at opnå bedst mulig sikkerhed ved anvendelse af lægemidler, der er fremstillet af humant blod. For at opnå dette udelukkes personer, hvor der er en potentiel risiko for overførsel af infektion med blodet.

Bekendtgørelsen er gennemførelse af direktiv 2004/33/EF.

Fødevarerministeriets område

Direktivet vurderes ikke at have konsekvenser indenfor Fødevarerministeriets område.

Det kan dog nævnes, at der i Fødevarerministeriets lovgivning findes visse regler, som indeholder krav om, at en ansøger skal have en vis alder for at få del i et gode eller lignende. Der kan til eksempel være tale om den såkaldte "Yngre jordbruger-ordning", hvor en ansøger bl.a. skal være under 40 år for at kunne opnå de særligt gunstige lån, som er omfattet af ordningen. Men sådanne eksempler, hvor der er fastsat særlige alderskriterier i national lovgivning på Fødevarerministeriets område, er ikke i strid med direktivforslaget, idet kriterierne er objektive, sagligt begrundet og proportionelle, jf. forslagens artikel 2, stk. 6

Økonomi- og Erhvervsministeriets område

Af art. 4.1.a fremgår det, at "Det forudsættes, at der indføres de nødvendige foranstaltninger, herunder ved rimelige ændringer og tilpasninger, så

handicappede gives reel og lige adgang til social beskyttelse, sociale goder, sundhedsydelse og uddannelse samt adgang til og levering af varer og tjenester, herunder bolig og transport, som er tilgængelige for offentligheden. Sådanne foranstaltninger bør ikke medføre en uforholdsmæssig stor byrde..."
Det vurderes, at forslaget gælder både nye og eksisterende bygninger.

I art. 4.2. er listet en række forhold, der skal tages i betragtning, når "en uforholdsmæssig stor byrde" skal vurderes. Økonomi- og erhvervsministeriet vil foretage en nærmere analyse af direktivets konsekvenser for ministeriets ressortområde.

Justitsministeriets område

Forslaget ses umiddelbart at berøre følgende regler inden for Justitsministeriets område:

I henhold til spillekasinoovens § 8, stk. 1, må kun personer over 18 år få adgang til et spillekasino. Ifølge forarbejderne til bestemmelsen genfindes et sådant krav i andre landes lovgivning om spillekasinoer. Det er Justitsministeriets umiddelbare opfattelse, at bestemmelsen, hvis direktivforslaget vedtages i sin nuværende form, vil kunne opretholdes med henvisning til direktivets artikel 2, stk. 6.

Ifølge notarialbekendtgørelsens § 4, stk. 1, skal den, der anmoder om foretagelse af en notarialforretning, om nødvendigt sørge for medvirken af en tolk eller døvetolk, som notaren kan godkende. Det er umiddelbart Justitsministeriets opfattelse, at det må anses for tvivlsomt, om kravet kan opretholdes, hvis direktivforslaget vedtages i sin nuværende form.

Lov om forbud mod forskelsbehandling på grund af race mv., jf. lovbekendtgørelse nr. 626 af 29. september 1987, som ændret ved lov nr. 433 af 31. maj 2000, indeholder et forbud mod forskelsbehandling på grund af race mv. inden for erhvervmæssig eller almennyttig virksomhed. Det er ifølge denne lov forbudt på grund af en persons race, hudfarve, nationale eller etniske oprindelse, tro eller seksuelle orientering at nægte at betjene den pågældende på samme vilkår som andre eller at give en person adgang på samme vilkår som andre til sted, forestilling, udstilling, sammenkomst eller lignende, der er åben for almenheden. Overtrædelse af denne lov straffes med bøde eller fængsel indtil 6 måneder.

Den nævnte lov omfatter ikke forskelsbehandling på grund af handicap eller alder, og loven omfatter endvidere ikke uagtsomme forhold.

De i straffeloven og retsplejeloven (vedrørende behandlingen af straffesager) indeholdte bestemmelser med aldersgrænser mv., omfattes ikke af direktivforslagets anvendelsesområde, jf. forslaget til artikel 3, stk. 1. Regulering af disse områder er i øvrigt ikke omfattet af de beføjelser, som EF-traktaten tillægger Fællesskabet.

Justitsministeriet har noteret sig, at forslaget ikke berører national ret vedrørende civilstand eller familiemæssig status, herunder adoption og reproduktive rettigheder, jf. forslaget artikel 3, stk. 2. Det skal i den forbindelse understreges, at registrerede partnerskaber ikke i medfør af lov om registreret partnerskab fuldt ud ligestilles med ægteskaber.

Undervisningsministeriets område

Forbud mod diskrimination for alder

For så vidt angår direktivudkastets forbud mod diskrimination pga. alder skal Undervisningsministeriet gøre opmærksom på, at der i love og bekendtgørelser findes alderskrav og aldersbegrænsninger. Som eksempler kan især nævnes bestemmelser, der udgør kriterier for udløsning af statstilskud for eleverne på skoler:

- § 13, stk. 1, Lov om folkehøjskoler, efterskoler, husholdningsskoler og håndarbejdsskoler (frie kostskoler), jf. lovbekendtgørelse nr. 785 af 18. juli 2008, indeholder krav til minimums- og maximumsalder for elever på folkehøjskoler, ungdomshøjskoler, efterskoler og husholdningsskoler.
- § 8, stk. 2, i bekendtgørelse nr. 702 af 30. juni 2008, om tilskud til friskoler og private grundskoler m.v. indeholder minimums- og maximumsalder for at elever kan indgå i opgørelsen af skolens elevtal og dermed få statstilskud. Det skal bemærkes, at alderskriterierne svarer til folkeskolens, jf. folkeskolelovens § 20, stk. 1, om aldersgrænser for kommunernes pligt til at sørge for undervisning.
- § 1, stk. 1, i lov om produktionsskoler, jf. lovbekendtgørelse nr. 785 af 6. juli 2006, indeholder krav til maximumsalder for deltagere på produktionsskole.

På bestyrelsesområdet er der et krav om, at medlemmer i de selvejende uddannelsesinstitutioners bestyrelser er myndige.

Da aldersbestemmelserne i disse love er objektivt og sagligt begrundede i legitime hensyn til undervisningssystemets indretning og sammenhæng i Danmark, forventes det ikke, at disse krav vil være i modstrid med direktivet.

Forbud mod diskrimination for religion eller tro

For så vidt angår direktivudkastets forbud mod diskrimination p. g. a. religion eller tro skal Undervisningsministeriet gøre opmærksom på, at de frie grundskoler som udgangspunkt selv beslutter, hvilke elever skolen vil optage. Det fremgår dog af bemærkningerne til L 105, folketingssamling 2004-05 (2. samling), at: "De frie grundskoler er omfattet af lov om etnisk ligebehandling og lov om inkorporering af Den Europæiske Menneskerettighedskonvention. Skolerne må således ikke forskelsbehandle på grund af race eller etnisk oprindelse, herunder i forbindelse med beslutningen om, hvem de vil have som elever. I øvrigt henvises til bemærkningerne til forslag 3 nedenfor." Og af bemærkningerne til nr. 3 fremgår det: "Det vil som følge heraf være i strid med bestemmelsen, hvis skolen i sin optagelsespraksis udøver diskrimination på baggrund af køn eller etnisk oprindelse. Bestemmelsen vil derimod ikke afskære

skoler, der bygger på en bestemt religiøs overbevisning, fra kun at have elever med den samme religiøse overbevisning, som skolen eller kun have elever, hvis forældre har den samme overbevisning som skolen."

Direktivforslaget forventes ikke at få konsekvenser for lov om frie grundskoler.

Tilsvarende principper gælder for de frie kostskoler.

Forbud mod diskrimination af mennesker med handicap

For så vidt angår direktivforslagets forbud mod diskrimination af mennesker med handicap, findes på ministeriets område en del regelsæt om tilskud til specialundervisning og lignende, der foregår på de selvejende uddannelsesinstitutioner.

Det er umiddelbart vanskeligt at vurdere forslagens konsekvenser på området, herunder med hensyn til eventuelle merudgifter i form af krav om større tilskud til mennesker med handicap.

På det frie skoleområde findes følgende tilskudsmuligheder til specialundervisning:

I henhold til § 25, stk. 1, i lov om frie kostskoler yder staten tilskud efter en fastsat takst til specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand for elever med særlige behov, herunder til skoler med et samlet særligt undervisningstilbud. Endvidere afsættes der på de frie kostskolers område på de årlige finanslove særlige tilskud til dækning af ekstraudgifter, der er godkendt af undervisningsministeren, til lærertimer, praktisk medhjælp og hjælpemidler til elever med svære handicap, jf. § 25, stk. 2, i lov om frie kostskoler.

På de frie grundskolers område afsættes på de årlige finanslove særlige tilskud til specialundervisning og til dækning af ekstraudgifter til lærertimer, praktisk medhjælp, hjælpemidler og befordring af elever med svære handicap. Styrelsen for Statens Uddannelsesstøtte fordeler tilskuddet mellem skolerne efter ansøgning, jf. § 11, stk. 1 nr. 1, og § 11, stk. 2, i lov om friskoler og private grundskoler m.v.

I henhold til § 13, stk. 1, i lov om private gymnasieskoler, studenterkurser og kurser til højere forberedelseksamen yder staten tilskud efter en fastsat takst til de private gymnasieskoler m.v. til dækning af ekstraudgifter til lærertimer, praktisk medhjælp, hjælpemidler og befordring af elever og kursister med svære handicap. Tilskuddets størrelse fastsættes på de årlige finanslove.

Vedr. produktionsskoler:

Ifølge § 2, stk. 6, nr. 3, i lov om produktionsskoler kan specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand indgå i et produktionsskoletilbud.

Produktionsskolerne er dermed ikke ifølge produktionsskoleloven forpligtet til at tilbyde denne type undervisning og bistand. Der ydes endvidere ikke ekstra

statstilskud til skoler, der lader specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand indgå i et produktionsskoletilbud. En sådan produktionsskole må derfor ansøge den unges bopæls kommune om at få dækket de meromkostninger, der er ved specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand til den pågældende unge.

I forhold til forslaget forbud mod diskrimination af mennesker med handicap, kan det oplyses, at der i det institutionelle lovgrundlag for ungdomsuddannelsesområdet findes hjemler til specialpædagogisk støtte. For så vidt angår Åben Uddannelse, hvor der ikke er nogen eksplicit hjemmel til specialpædagogisk støtte, må en nærmere vurdering af problemstillingen imidlertid bero på en nærmere redegørelse for direktivets rækkevidde i forhold til eksempelvis den af Danmark undertegnede FN-konvention om rettigheder for personer med handicap og en nærmere udredning af Åben Uddannelseslovens sammenhæng med handicapkompenserende foranstaltninger i anden lovgivning.

Forberedende voksenundervisning og ordblindeundervisning for voksne

Lov om forberedende voksenundervisning og ordblindeundervisning for voksne (lovbekendtgørelse nr. 16 af 7. januar 2005, som ændret senest ved lov nr. 557 af 6. juni 2007) indeholder ikke regler om specialpædagogisk støtte. Der er heller ikke mulighed for at yde specialpædagogisk støtte hertil i henhold til lov om specialpædagogisk støtte ved videregående uddannelser (lovbekendtgørelse nr. 210 af 1. marts 2007).

Det må imidlertid forventes, at en gennemførelse af forslaget vil kunne medføre krav om en tilsvarende ordning, som er gældende for de videregående uddannelser. Det vil især kunne blive aktuelt for den forberedende voksenundervisning. For ordblindeundervisningen vil yderligere specialpædagogisk støtte kun blive aktuelt i helt særlige tilfælde, fx blinde ordblinde.

Det fremgår af forslaget artikel 14 om sanktioner, at sanktionerne blandt andet kan bestå af betaling af kompensation. Afdelingen for Grundskole og Folkeoplysning går ud fra, at sanktionerne i artikel 14's forstand er indeholdt i dansk rets almindelige erstatningsregler.

Bemærkninger, der vedrører aldersgrænserne i SU- og SVU-lovgivningen

SU-Styrelsen har gennemgået aldersgrænserne i lovgivningen inden for Styrelsens område og er nået til det resultat, at de alle er objektivt begrundet i et legitimt formål inden for rammerne af dansk ret:

SU-loven

Lov om statens uddannelsesstøtte, jf. lovbekendtgørelse nr. 789 af 11. september 2003, indeholder 2 aldersgrænser vedrørende den studerende selv, en 18 års grænse og en 20 års grænse.

18 års aldersgrænsen: Det er efter § 2, stk. 1, nr.3, i SU-loven en betingelse for at få SU til ungdomsuddannelse eller videregående uddannelse, at den uddannelsessøgende er fyldt 18 år. Indtil dette tidspunkt er den uddannelsessøgende omfattet af forældrenes forsørgelsespligt. Der kan tidligst gives SU fra begyndelsen af det kvartal, der følger efter den dato, hvor den uddannelsessøgende er fyldt 18 år. Det hænger sammen med, at ydelser efter reglerne om børnefamilieydelse og børnetilskud bortfalder med udgangen af det kvartal, hvori den unge er fyldt 18 år. Denne aldersgrænse er således fastsat under hensyntagen til disse forhold.

20 års aldersgrænsen - SU til uddannelsessøgende over 20 år og uddannelsessøgende under 20 år i videregående uddannelse: Uddannelsessøgende over 20 år og uddannelsessøgende under 20 år i videregående uddannelse får tildelt SU uafhængigt af forældrenes indkomst, og de får tildelt SU med satsen for hjemmeboende, hvis de er hjemmeboende, eller satsen for udeboende, hvis de er udeboende. Se § 8 i SU-loven.

20 års aldersgrænsen - SU til uddannelsessøgende under 20 år i ungdomsuddannelse: Uddannelsessøgende, der er under 20 år og i gang med en ungdomsuddannelse, får tildelt SU på grundlag af forældrenes indkomstforhold, idet det ved tildeling af SU har været nødvendigt at foretage en vurdering af, hvordan de økonomiske midler, der er til rådighed på området, skal fordeles på de uddannelsessøgende. Se § 8, stk. 2, i SU-loven. I den prioritering er der truffet politisk beslutning om, at der skal tages hensyn til forældrenes indkomstforhold ved tildeling af SU til denne gruppe uddannelsessøgende. Det er dog kun tillægget til grundstipendiet, der reguleres i forhold til forældrenes indkomst. Der er mulighed for forhøjet studielån, når stipendiet er nedsat på grund af forældrenes indkomst.

Endvidere får alle i denne gruppe som udgangspunkt tildelt SU med satsen for hjemmeboende. Se § 8, stk. 3, i SU-loven. Langt de fleste i denne gruppe bor faktisk hjemme. Hensigten med reglen om at tildele SU med hjemmeboendesatsen til disse unge har været at modvirke, at de helt unge støttemodtagere, der typisk er under gymnasial uddannelse eller i en skoleperiode under erhvervsuddannelse, flytter hjemmefra reelt eller proforma, for at opnå højere SU som udeboende. SU-reglerne giver mulighed for dispensation, så den uddannelsessøgende får SU med satsen for udeboende i tilfælde, hvor det er forståeligt, at den pågældende flytter hjemmefra, fx i tilfælde, hvor den uddannelsessøgendes forældre bor langt fra uddannelsesstedet, eller hvor transportforholdene mellem hjemmet og uddannelsesstedet er dårlige.

20 års aldersgrænse - SU til udenlandske statsborgere, der rejser ind i landet, før de fylder 20 år Efter § 61, stk. 1, nr. 4, i SU-bekendtgørelsen, bekendtgørelse nr. 469 af 3. juni 2003, får udenlandske statsborgere, der sammen med deres forældre har taget fast ophold i Danmark og ved indrejsen i landet ikke var fyldt 20 år, SU på samme betingelser som danske statsborgere til uddannelser i Danmark. Man har ikke ønsket at afskære personer, der i en så ung alder bosætter sig her i landet sammen med deres forældre, fra at få SU.

I SU-reglerne indenfor tildelingsområdet findes aldersgrænser vedrørende den uddannelsessøgendes familie, herunder søskende og børn, jf. § 25, stk. 4, i SU-loven om fradrag for søskende i forældreindkomsten, og § 62, stk. 2, nr. 1, i SU-bekendtgørelsen om pasning af egne børn under 12 år, samt § 19 c, stk. 1, nr. 1, i SU-bekendtgørelsen om forsørgertillæg.

II. Aldersgrænser i SVU

I lov om statens voksenuddannelsesstøtte (SVU), jf. lovbekendtgørelse nr. 319 af 20. marts 2007, findes der både øvre og nedre aldersgrænser.

Med voksen- og efteruddannelsesreformen, som blev vedtaget i Folketinget i maj 2000, skete der en målretning og forenkling af den offentlige involvering i støtte til dækning af mistet arbejdsfortjeneste i forbindelse med voksnes deltagelse i voksen- og efteruddannelse. Målretningen er bl.a. sket ved, at der til uddannelser i det ordinære uddannelsessystem kun gives SU, mens den højere støtte til voksne - SVU eller godtgørelse til deltagelse i erhvervsrettet voksen- og erhvervsuddannelse (VEU-godtgørelse) - gives til uddannelser i voksenuddannelsessystemet.

Baggrunden for SVU-loven er at skabe rammer for de offentlige uddannelser på voksen- og efteruddannelsesområdet, som sikrer, at voksne har adgang til at lære og udvikle kompetencer gennem hele livet. Sigtet er at give voksne et økonomisk grundlag for at deltage i undervisning på folkeskoleniveau, i gymnasial uddannelse og i videregående uddannelse. VEU-godtgørelse gives til voksnes deltagelse i erhvervsrettet uddannelse til og med erhvervsuddannelsesniveau.

Det fremgår af § 2, stk. 2, nr. 1, i SVU-loven, at der gives SVU til uddannelsessøgende, der er i alderen fra 25 år og op til 65 år, jf. dog stk. 2, hvorefter uddannelsessøgende, der er i alderen 20 og op til 25 år kan få SVU til forberedende voksenundervisning (FVU) og specialundervisning for voksne. Endelig er der med hjemmel i § 2, stk. 6, fastsat regler om, at aldersbetingelsen kan fraviges i forbindelse med jobrotation.

Generelle regler

Mindst 25 år

Som ovenfor nævnt skal man være fyldt 25 år for at få SVU. Baggrunden herfor er, at de unge uddannelsessøgende skal uddanne sig i det ordinære uddannelsessystem, hvor forsørgelses-grundlaget er statens uddannelsesstøtte (SU). SVU dækker primært tabt arbejdsfortjeneste eller arbejdsmulighed ved deltagelse i uddannelse for voksne personer, der har tilknytning til arbejdsmarkedet. SVU er således for voksne, der parallelt med deres beskæftigelse vil videreudanne sig.

Op til 65 år

Den tidligere øvre grænse på 60 år blev med virkning fra 1. januar 2005 ændret til 65 år. Formålet med ændringen var at forbedre medarbejdernes mulighed for at bevare tilknytningen til arbejdsmarkedet, efter de er fyldt 60 år. Loven er efterfølgende ændret, således at den øvre aldersgrænse for SVU fra 1. juli 2009 følger pensionsalderen. Der er således sikret en sammenhæng mellem den øvre aldersgrænse for SVU og overgangen til pensionsalderen.

Fravigelser af alderskrav

20 – 24 år

Med SVU-loven er der givet adgang til, at unge uddannelsessøgende kan få SVU til deltagelse i FVU og specialundervisning for voksne. Alderskravet om at være fyldt 25 år er fraveget for at skabe overensstemmelse med mulighederne for at få VEU-godtgørelse ved deltagelse i bl.a. kompetenceafklarende forløb under grundlæggende voksenuddannelse, som kan bevirke, at den uddannelsessøgende skal gennemføre et FVU-forløb.

Under 25 år

For undervisning, der sker som led i jobrotation, er kravet om at være fyldt 25 år fraveget, fordi man har ønsket at videreføre disse regler fra den tidligere uddannelsesorlov.

Integrationsministeriets område

Lov om etnisk ligebehandling

Ved lov nr. 374 af 28. maj 2003 om etnisk ligebehandling er de af direktiv nr. 2000/43/EF omfattede samfundsområder med undtagelse af arbejdsmarkedet gennemført i dansk ret.

Loven indeholder forbud mod direkte og indirekte forskelsbehandling. Lovens forbud mod forskelsbehandling gælder for al offentlig og privat virksomhed, for så vidt angår social beskyttelse, herunder social sikring og sundhedspleje, sociale goder, uddannelse samt adgang til og levering af varer og tjenesteydelser, herunder bolig, der er tilgængelige for offentligheden. Forbuddet mod forskelsbehandling gælder endvidere for medlemskab af og deltagelse i en organisation, hvis medlemmer udøver et bestemt erhverv, samt de fordele, sådanne organisationer giver medlemmerne. Loven gælder ikke for udøvelse af aktiviteter af rent privat karakter.

Loven giver endvidere Institut for Menneskerettigheder kompetence til at behandle individuelle klager vedrørende racediskrimination uden for arbejdsmarkedet. Indførelsen af den individuelle klageadgang ligger ud over det af direktivet krævede.

Udlændingeloven

Særligt for så vidt angår udlændingeområdet lægger Integrationsministeriet til grund, at det fremgår af direktivforslaget, at det ikke omfatter udlændingeområdet, jf. artikel 3, stk. 5 i den danske udgave. I sin nuværende form kan bestemmelsen dog forstås således, at det kun er reglerne om *muligheden* for at indrejse og opholde sig i staten på, der falder uden for direktivet. Formuleringen bør derfor præciseres, så det klart fremgår, at også de betingelser, tredjelandsstatsborgere og statsløse personers *opholder sig på i medlemsstaten* falder uden for direktivet. Det bør ligeledes sikres, at "betingelser vedrørende ophold" også omfatter udvisning, afvisning, udrejse.

Alderskriteriet

Integrationsloven

Integrationsloven indeholder aldersgrænser for så vidt angår tilbud om introduktionsprogram, som retter sig mod voksne mennesker og iværksættes med henblik på at skabe mulighed for selvforsørgelse. Aldersgrænsen knytter sig til myndighedsalderen, men introduktionsprogrammet kan også efter en konkret vurdering tilbydes til uledsagede mindreårige asylansøgere. Disse aldersgrænser findes objektivt og rimeligt begrundet.

Integrationsloven indeholder endvidere enkelte bestemmelser om særlige tilbud og tilskudsordninger, som kan iværksættes i forhold til bestemte aldersgrupper. Disse bestemmelser er begrundet i behovet for en særlig indsats i forhold til disse aldersgrupper med henblik på at hjælpe de pågældende i uddannelse eller beskæftigelse. Bestemmelserne er således udtryk for positiv særbehandling.

Repatrieringsloven

Repatrieringsloven indeholder en aldersgrænse for så vidt angår udbetaling af hjælp til repatriering. Aldersgrænsen knytter sig til myndighedsalderen. Denne aldersgrænse findes objektivt og rimeligt begrundet.

Repatrieringsloven indeholder endvidere aldersgrænser for så vidt angår muligheden for at opnå reintegrationsbistand, som er knyttet til en antagelse om manglende muligheder for at skaffe sig et forsørgelsesgrundlag i hjemlandet på grund af alder og f.eks. helbredsforhold. Disse aldersgrænser er således udtryk for positiv særbehandling.

Samlet set vurderes forslaget ikke at have konsekvenser indenfor Integrationsministeriets område.

Det er endvidere Integrationsministeriets opfattelse, at der i visse tilfælde kan være saglige grunde til forskelsbehandling, f.eks. mellem forskellige trosretninger mv., og at det derfor er vigtigt, at der er den fornødne fleksibilitet i direktivforslagets bestemmelser.

Skatteministeriets område

Skatteministeriets lovgivning indeholder ikke bestemmelser med det sigte at diskriminere. Forslaget er imidlertid så bredt formuleret, at det umiddelbart kan medføre en del fortolkningsspørgsmål. Det oplyses, at skattelovgivningen indeholder en række afgrænsninger i forhold til alder. Dette gælder både mht. forholdet børn/voksne og ældre/pensionister, men også inden for disse kategorier, jf. børnefamilieydelsens 3 satser (afhængig af alder), og det i sidste samling gennemførte lovforslag om skattnedslag for seniorer, der fylder 64 år i 2010-16. Sidstnævnte omfatter således ikke andre aldersgrupper, herunder personer, der allerede er fyldt 64 år.

Transportministeriets område

Udgangspunktet for tiltag til at fremme ligebehandling uden for arbejdsmarkedet vil fortsat være ”rimelig tilpasning”. Sådanne tilpasninger kan forventes gennemført, hvis de ikke medfører en ”uforholdsmæssig stor byrde” for den part, der har ansvaret for/konfronteres med kravet om relevant tilpasning.

Transportministeriet vil foretage en nærmere analyse af direktivets konsekvenser for ministeriets ressortområde.

Videnskabsministeriets område

Videnskabsministeriet vil foretage en nærmere analyse af direktivets konsekvenser for ministeriets ressortområde.

Kirkeministeriets område

Direktivet vurderes ikke at have konsekvenser indenfor Kirkeministeriets område, idet folkekirkens virksomhed og dens forhold til staten er undtaget fra direktivets anvendelsesområde.

8. Forslagets konsekvenser for statsfinanserne, samfundsøkonomien, miljøet eller beskyttelsesniveauet

Velfærdsministeriet har nedsat en følgegruppe, som bl.a. har til opgave at foretage en analyse af forslaget's konsekvenser for statsfinanserne, samfundsøkonomien, miljøet og beskyttelsesniveauet, herunder tilgængeligheden til offentlige bygninger. Når resultatet heraf foreligger, vil det tilgå Folketingets Europaudvalg.

9. Høring

Forslaget er sendt i høring i Specialudvalget for arbejdsmarkedet og sociale forhold samt drøftes på et møde i udvalget den 17. september. Forslaget, jf. dets anvendelsesområde, vil også blive sendt til andre relevante organisationer i høring.

Kommunernes Landsforening

KL finder det problematisk, at alder indgår på lige fod med de resterende rettigheder. KL anmodede i forbindelse med høringen om EU traktatens artikel 13 om at alderskriteriet udgik. En tilsvarende anmodning fremsatte KL i forbindelse med høringen vedrørende direktiv 2000/78.

Løsningen med at indsætte en undtagelsesbestemmelse om at ulige behandling på grund af alder ikke er forskelsbehandling, såfremt der er et objektive og rimeligt begrundet legitime formål (artikel 6 i direktiv 2000/78 og artikel 2 stk. 6 i det nye direktivforslag) – er ikke en god løsning. Belært af erfaringerne fra EU retssagerne C-411/05, C-361/07, C-555/07, C88/08 og C-299/08 finder KL det

nødvendigt, at der tages et klart forbehold for alder, og at det inddrages som diskriminationskriterium i direktivforslaget.

Alder bliver ofte brugt som et objektive kriterium dels i forhold til lovgivning dels i forhold til administration for eksempel: erhvervelse af kørekort, ret til stemmeafgivning ved demokratiske valg og meget mere. Det er alle disse lovmæssige og administrative bestemmelser som efter direktivets vedtagelse pludselig er potentiel EF-stridige og ulovlige.

Artikel 3 litra c) siger, at uddannelse er et af de områder, hvor direktivet finder anvendelse. KL finder at uddannelse er et nationalt anliggende at artikel 3 litra c) derfor bør udgå – uanset artikel 3 stk. 3. Derved er artikel 3 stk. 3 redundant og bør ligeledes udgå.

I artikel 7 indføres bestemmelser om klageadgang. KL finder at dette er et nationalt anliggende som allerede er reguleret via EF domstolens afgørelser. Artiklen bør udgå.

Artikel 8 omhandler i realiteten krav om omvendt bevisbyrde. KL finder, at dette selv om det kendes fra andre direktiver, at det er meget kritisabelt i forhold til retssikkerheden. KL skal anmode om at bestemmelsen udgår. KL skal erindre om de meget store betænkeligheder der fra dommers side kom til udtryk efter gennemførelsen af omvendt bevisbyrde i ligestillingssagerne.

Efter artikel 11 tilføjes: ”Medlemsstaterne tilskyndes at inddrage arbejdsmarkedets parter, i det omfang arbejdsmarkedet berøres”.

Artikel 13 om overholdelse er en nyskabelse. Dette er et nationalt anliggende og KL skal anmode om, at det udgår.

Artikel 14 om sanktioner har vi set flere forslag. Sanktionsbestemmelser er et nationalt anliggende i EF retten. Der er en eksisterende EF domstolspraksis der på en balanceret måde varetager de tværnationale hensyn. Bestemmelsen bør derfor udgå.

KL skal afslutningsvis takke for fremsendelsen af høringen og anmode om, at sagen efterfølgende behandles i Specialudvalget således, at der kan gives et klart mandat i de forestående europæiske forhandlinger til de danske forhandlere.

Dansk Arbejdsgiverforening

Dansk Arbejdsgiverforening (DA) har forstået direktivforslaget således, at det skal regulere beskyttelse mod forskelsbehandling uden for arbejdsmarkedet, og at det skal supplere de eksisterende direktiver for så vidt angår diskriminationskriterierne, religion eller tro, handicap, alder eller seksuel orientering. Det vil sige, at nærværende direktivforslag vedrører området social beskyttelse, sociale goder, uddannelse og adgang til varer og tjenesteydelser.

DA skal oplyse, at DA på den baggrund vil koncentrere sig om en række principielle væsentlige dimensioner af forslaget og vedrørende forskelsbehandlingsområdet, der rækker ud over direktivforslagets direkte og umiddelbare reguleringsigte, og som efter DA's opfattelse skal indgå i den danske samt europæiske politiske proces vedrørende direktivforslaget.

Der er efter DA's vurdering tale om, at man med forslaget bekræfter og forstærker en udvikling – herunder via EF-Domstolen – der ligger langt ud over den ramme for regulering, der umiddelbart kan læses af direktivet.

DA skal på det kraftigste understrege, at DA finder, at *alle* mennesker har ret til en retfærdig, fair og saglig behandling, og at *ingen* skal diskrimineres – det vil sige uden saglig grund forskelsbehandles. DA tager således afstand fra diskrimination af mennesker på baggrund af religion, tro, handicap, alder eller seksuel orientering.

Det er derimod efter DA's opfattelse en forudsætning for civilisation og demokrati, at mennesker legitimt kan behandles forskelligt i varierende retlige og civile sammenhænge. Efter DA's opfattelse er det helt nødvendigt, at man fra dansk politisk side fra regeringen til Folketinget gør sig forslaget og dets generelle implikationer på forskelsbehandlingsområdet helt klart. Forslaget kan efter DA's opfattelse også få implikationer for arbejdsmarkedet og det almindelige kernestof i arbejds- og ansættelsesretten. Det er herunder vigtigt, at man tager EF-Domstolens fortolkningsmetode med i betragtning allerede nu, når direktivet skrives og dermed i den politiske proces om vedtagelsen af et direktiv. Direktiverne på navnlig diskriminationsområdet skaber en retsikkerhed med hensyn til forhold, der i øvrigt i samfundet må betragtes som legitime. Med hensyn til alderskriteriet vil forslaget f.eks. medføre, at sådanne forhold fremover skal bedømmes ud fra et juridisk perspektiv, om de (undtagelsesvis) kan opretholdes og dermed genstand for tvivl og klagemål hos myndigheder, retsinstanser m.v.

Ophøjes til absolut beskyttelse

Direktivforslaget henviser bl.a. til Traktatens art. 6 samt forskellige internationale instrumenter, herunder i FN samt i den Europæiske Menneskerettighedskonvention, EU's charter m.v. særligt med hensyn til de i direktivet nævnte beskyttelseskriterier. Disse henvisninger er isoleret set korrekte, men det er vigtigt at erkende, at disse henvisninger ikke alene er ”henvisninger i snæver forstand”. Henvisningerne skal derimod ses som et element, der i sig selv ikke alene bekræfter, men også giver juridisk samt politisk rum for, at man via direktivforslaget bidrager til at regulere diskriminations- og forskelsbehandlingsområdet mere vidtgående og intenst end direktivforslaget selv.

DA skal bemærke, at disse internationale instrumenter er af mangeartet forskellig karakter og uens for de forskellige diskriminationskriterier. Dette medfører, at man f.eks. via nærværende direktivforslag giver alle de nævnte kriterier en juridisk absolut beskyttelse på allerhøjeste juridiske niveau via den højeste fællesnævner. DA kan konstatere, at man på diskriminationsområdet generelt og fejlagtigt opererer med en teori om, at beskyttelsesniveauer fra grunden må betragtes som et "retstomt rum", såfremt et område ikke er eller belægges med eksplicit lovgivning. Et eksempel på denne fejlslutning kan f.eks. henvise til almindelige forvaltningsretlige regler – herunder lighedsgrundsætningen og saglighedskravet i dansk offentlig ret, som jo vil være dækkende uanset nærværende direktivforslag!

Trædestensprincippet

Direktivforslaget vil som nævnt løfte beskyttelse op på det allerhøjeste niveau i den retlige trinfølge. Dette medfører dels den nævnte absolutte karakter af beskyttelsen, men også at det må formodes, at de bagvedliggende instrumenter, som er baggrund for direktivforslaget samt det nye direktiv, gensidigt anvendes til generelt at fortolkes gensidigt udvidende, da de jo bekræfter hinanden netop via direktivforslaget. Det medfører f.eks., at beskyttelseselementer, som er eller kan indfortolkes i det ene instrument, men ikke i et andet via retspraksis vil blive fortolket ind i det andet instrument alene ud fra en formålsfortolkning. Det ene instrument anvendes således som trædesten for en beskyttelse på et andet område, og omvendt således at beskyttelsen alt andet lige konstant fremmes på et stadigt højere niveau.

Ingen lukket liste af beskyttelseskriterier

Der ligger i selve den nævnte henvisning i direktivforslaget og dermed den angivne baggrund for direktivforslaget i andre retsinstrumenter en principiel stillingtagen og virkning, som man allerede nu bør gøre sig klart: Der er ikke tale om en lukket liste af diskriminationskriterier heller ikke med vedtagelsen af dette direktivforslag. Det må vurderes, at man med tiden tillige på EU-niveau vil regulere andre af de ikke-forskelsbehandlingskriterier, som også ligger i de nævnte internationale instrumenter, hvor man i alt opregner mindst ca. 25 ikke forskelsbehandlingskriterier. Der må således på relativt kortere sigt imødeses et yderligere pres fra EU-niveau for at indsætte andre diskrimineringskriterier uden for og på arbejdsmarkedet.

Hertil kommer, at man som nævnt neden for ikke kan udelukke, at EF Domstolen på egen hånd – i kraft af bl.a. dette direktiv – lægger nye diskrimineringskriterier ind i sin praksis. Dette kan være kriterier, der er opregnet i de internationale instrumenter, eller det kan være helt nye kriterier, som EF Domstolen måtte finde frem til som forhold, der kan findes af en eller anden art i europæisk ret – herunder i national ret. Se bl.a. herom nedenfor.

Yderligere diskriminationsbeskyttelse

Man skal også gøre sig klart, at der heller ikke med dette direktivforslag er tale om en slutregulering af diskriminationsområdet. Det må tillige vurderes, at der på relativt kortere sigt må imødeses et yderligere pres fra EU-niveau for at indsætte nye og strammere diskrimineringsredskaber i direktiverne m.v. uden for og på arbejdsmarkedet. Hertil kommer, at man som nævnt nedenfor ikke kan udelukke, at EF-Domstolen på egen hånd – i kraft af bl.a. dette direktiv – strammer beskyttelsesniveauet via sin praksis. Dette kan være stramminger, f.eks. forbud, der er opregnet i andre internationale instrumenter, visse medlemsstater, eller det kan være helt nye krav eller udvidende fortolkninger, som EF-Domstolen måtte kunne finde frem til.

Tage højde for EF-Domstolens fortolkningsmetode allerede nu

DA skal anbefale, at alle de indledende betragtninger, der skal indskrænke direktivets område, *flyttes* fra direktivets såkaldte betragtninger og *indsættes* i selve direktivteksten, da man kan frygte, at de ellers ikke tillægges vægt af EF-Domstolen eller fortolkes indskrænkende. Omvendt skal man tage højde for, at begreber i øvrigt i direktivet, hvis de ikke er meget skarpt formuleret i selve direktivets egentlige normerende tekst, vil blive fortolket udvidende henholdsvis indskrænkende afhængig af sagens karakter. DA skal i den forbindelse f.eks. henvise til EF-Domstolens afgørelser i dels den såkaldte Mangold-sag (C 144/04) fra 2006 og Coleman-sagen (C 303/06) fra 2008. Også andre afgørelser fra EF-Domstolen i og uden for arbejdsmarkedet kan dokumentere dette.

I Mangold-sagen kom EF-Domstolen frem til, at fællesskabsretten som sådan – som navnlig udviklet via praksis af EF-Domstolen selv – og ikke direktivet om forskelsbehandling indeholder det egentlig princip om forbud mod forskelsbehandling på grund af alder. Den fællesskabsretlige norm udfyldes nok af direktivet, men normen gælder uanset direktivet. I Coleman-sagen kom EF-Domstolen frem til, at da direktivet om forskelsbehandling skal bekæmpe alle former for forskelsbehandling, vil den gælde alle, således også en pårørende til en handicappet, hvor den pårørende påstod sig forskelsbehandlet på grund af sin tilknytning til en handicappet. Man kan på baggrund af bl.a. ovennævnte vurdere, at direktiverne og deres udsagn som sådan ikke er afgørende for EF-Domstolens vurdering af de enkelte sager, og hvor langt beskyttelsesniveauet mod diskrimination reelt kan siges at være i EU.

Direktiverne bruges derimod af EF-Domstolen som en bekræftelse af, at den bagvedliggende ret er en del af EU-retten uanset dens juridiske styrke. Dette er jo bl.a. dette, som bekræftes i f.eks. dette direktivforslag, hvor man fra medlemsstaternes side direkte erklærer, at en række internationale instrumenter og EU-ret uanset forskellig juridisk styrke i forvejen er og fremover skal og kan anvendes af EF-Domstolen.

Det følger heraf, at EF-Domstolen formentlig vil kunne antage den fortolkning, at beskyttelse med hensyn til de ovennævnte forskelsbehandlingskriterier allerede eksisterer, jf. ræsonnementet i Mangold-dommen eller med henvisning til de principper i EU-retten, internationale instrumenter m.v., som

direktivforslaget selv henviser afhængigt og absolut allerede er gældende i EU-retten og med en styrke, der ligger langt ud over f.eks. direktivets direkte udsagn og begrænsninger samt præciseringer. Allerede nu må man således på grundlag af afgørelsen i ovennævnte Coleman- sag vurdere, at begrebet ”ingen” i direktivforslaget art. 2 (*”1. I dette direktiv betyder princippet om ligebehandling, at ingen må udsættes for direkte eller indirekte forskelsbehandling af nogen af de i artikel 1 anførte grunde”*) mindst skal fortolkes i overensstemmelse med denne, således at ”ingen” gælder enhver med nogen som helst tilknytning af nogen art til de pågældende diskriminationskriterier. I samme retning kan formentlig begrebet ”nogen” i pågældende bestemmelse fortolkes.

På den baggrund må man f.eks. også vurdere, at det forhold, at direktivet betegner sig i art. 1 som givende (alene) en ”ramme for bekæmpelse” af forskelsbehandling som værende af meget begrænset juridisk værdi. Som eksempel kan tilsvarende nævnes betragtning 16) hvorefter: *”Enhver har frihed til at indgå aftaler, herunder frihed til at vælge en aftalepartner til en given transaktion. Dette direktiv bør ikke finde anvendelse på økonomiske transaktioner foretaget af private, for hvem disse transaktioner ikke udgør en faglig eller erhvervmæssig virksomhed.”* Dette er en klart stærkere bestemmelse end den tilhørende artikeltekst, hvorefter: *”Litra d) finder kun anvendelse på privatpersoner i det omfang, de udøver faglig eller erhvervmæssig virksomhed.”*

Her må man f.eks. nødvendigvis forholde sig til spørgsmål om tilfælde, hvor den private aktivitet kun udgør eller kan siges at udgøre en mindre eller alene accessorisk ”faglig eller erhvervmæssig virksomhed”, ligesom begreberne ”private” og ”økonomiske transaktioner” samt ”faglig eller erhvervmæssig virksomhed” levner stort rum for fortolkninger.

Også andre dele af direktivet må man vurdere vil blive tillagt en udvidende fortolkning af EF-Domstolen henset til direktivets baggrund og formål. Det gælder f.eks. art. 3, stk. 1 ”social beskyttelse”, ”sociale goder” og ”uddannelse”. Særligt vedrørende alder kan påpeges, at art. 2, stk. 6 tilsvarende indeholder et relativt stort fortolkningsrum.

DA har også noteret sig, at direktivforslaget på en række områder i foranledning godt nok bygger på elementer i eksisterende direktiver, men der er også nye formuleringer, der kan have indholdsmæssige betydninger. DA skal heller ikke undlade at bemærke, at man generelt uden refleksion i øvrigt og således også i almindelige privatretlige retsforhold overfører princippet om delt bevisbyrde, der er en undtagelse af det almindelige bevisbyrdeprincip.

Danske Handicaporganisationer

Danske Handicaporganisationer (DH) takker for muligheden for at fremkomme med bemærkninger til Europa-kommissionens nyligt fremsatte forslag til

direktiv om ligebehandling udenfor arbejdsmarkedsområdet. DH skal dog fremhæve, at en uges frist for at indkomme med bemærkninger til så omfattende et forslag, er meget uhensigtsmæssig. Det giver os ringe muligheder for at inddrage vores medlemsorganisationer, hvilket selvsagt er dybt problematisk. Det er ikke befordrende for den demokratiske proces, der skal sikre den organisatoriske opbakning til direktivet specifikt og EU's initiativer på handicapområdet generelt.

Når dette er sagt, vil vi gerne understrege, at vi betragter det som et positivt skridt, at Kommissionen endelig har fremsat et forslag til direktiv på dette område. Vi forventer, at den danske regering vil arbejde aktivt for vedtagelsen af direktivet, men samtidig vil vi også understrege, at der er et fundamentalt behov for at styrke visse bestemmelser i direktivforslaget med henblik på en effektiv diskriminationsbeskyttelse for personer med handicap samt de øvrige grupper, som direktivforslaget dækker.

Det er vigtigt at fremhæve, at vores bemærkninger naturligt primært tager udgangspunkt i de behov, der er for at sikre personer med handicap imod diskrimination. Det er det område, der interesserer os mest – og det er her, vi har vores særlige ekspertise.

DH betragter det som et helt nødvendigt skridt at sikre sammenlignelig beskyttelse imod diskrimination for alle grupper, der er dækket af Amsterdamtraktatens artikel 13. Det er ikke rimeligt, at man i øjeblikket har et de facto hierarki mellem de forskellige diskriminationsgrunde.

Det er positivt, at personer med handicap i fremtiden klart sikres imod de typer af diskrimination, som er dækket af parallelle direktiver gældende for andre grupper, dvs. direkte og indirekte forskelsbehandling, chikane samt tilskyndelse til forskelsbehandling. Desuden må det betragtes som positivt, at manglende rimelig tilpasning, som i arbejdsmarkedsdirektivet (2000/78/EF), nu generelt defineres som forskelsbehandling.

Yderligere er der så i direktivforslagets artikel 4 fastsat en forpligtelse til i rimeligt omfang at sikre lige adgang og tilgængelighed til varer, tjenester etc., hvilket set fra DH's synspunkt er et konstruktivt element. Vi er dog dybt bekymrede i forhold til fortolkningen af og konsekvenserne ved disse bestemmelser, ikke mindst undtagelserne fra dem, mere herom nedenfor.

DH mener, at dansk støtte til direktivforslaget vil være i overensstemmelse med den øgede vægtning af rettigheder og beskyttelse imod diskrimination, der er blevet en integreret del af dansk handicappolitik, særligt i lyset af Danmarks tilslutning til FN's konvention om rettigheder for personer med handicap.

DH deler Kommissionens opfattelse, som den er fremsat i dennes konsekvensvurdering af direktivforslaget, nemlig at direktivforslaget på nær

meget få detaljer ikke pålægger medlemsstaterne forpligtelser, som ikke er indeholdt i konventionen. Samtidig må det dog understreges, at en gennemførelse af direktivforslaget i dansk ret, som det fremstår på nuværende tidspunkt, ikke i sig selv vil kunne udgøre en fyldestgørende efterlevelse af FN-konventionen. Områder som eksempelvis adgang til retsvæsenet, familierettigheder, deltagelse i det politiske liv, adgang til kulturlivet, tilgængelighed til det offentlige rum samt adgangen til information og kommunikation, herunder eksempelvis tilgængelige informationsformater og tegnsprog, er ikke dækket af direktivforslaget, men i FN-konventionen findes vægtige bestemmelser om disse forhold.

Derudover er en hel række af de forpligtelser for offentlige instanser til aktivt at fremme deltagelsen for personer med handicap i samfundet, som er indeholdt i konventionen, ikke dækket af direktivforslaget. Vi mener ikke, at det er tilfredsstillende, at direktivforslaget på så mange områder har en lavere overliggende end konventionen, når det gælder forebyggelse og bekæmpelse af diskrimination af personer med handicap. Konventionen og direktivet må kunne ses som instrumenter, der supplerer hinanden og må som sådan ses som retskilder, der til sammen kan være med til at sætte rammer for dansk lovgivning vedrørende ligebehandling af personer med handicap. Således er der brug for en højere grad af overensstemmelse mellem konventionens principper og direktivteksten.

Nedenfor følger specifikke bemærkninger til de enkelte bestemmelser i direktivforslaget.

Artikel 1

Det skal bemærkes, at direktivet kun kan dække de områder, der er omfattet af EU's kompetence, hvilket også anføres i de indledende betragtninger til direktivforslaget. Dette er ligeledes illustreret ovenfor under bemærkningerne om sammenhængen med FN's konvention om rettigheder for personer med handicap.

Det skal således tages med betydelige forbehold, når det i artikel 1 hedder, at hele spektret udenfor arbejdsmarkedet er dækket. En yderligere klargøring af anvendelsesområdet er som følge heraf nødvendig med henblik på en gennemskuelig og effektiv gennemførelse af direktivet i medlemsstaternes lovgivning.

Derudover skal kommende dansk diskriminationslovgivning i forhold til handicap tage højde for, at direktivforslaget ikke dækker alle relevante aspekter af FN's konvention om rettigheder for personer med handicap. I den sammenhæng ville det være naturligt, og i overensstemmelse med EU's tilslutning til FN-konventionen, ikke at lade selve direktivteksten anlægge en så indsnævret fortolkning af, hvor langt EU-kompetencen går, når det gælder

vigtige områder for personer med handicap, se eksempelvis bemærkningerne vedr. uddannelsesområdet til artikel 3 nedenfor.

Artikel 2, stk. 2, litra b)

DH foreslår, at bestemmelsen præciseres med henblik på at sikre, at den udtrykkeligt omfatter diskrimination på baggrund af handicap ved associering. Som bestemmelsen er formuleret nu, kan den læses sådan, at diskrimination kun kan knytte sig til en bestemt person med et bestemt handicap. Således vil fx forældre, der diskrimineres som følge af tilknytningen til et barn med handicap ikke være eksplicit dækket af bestemmelsen om indirekte diskrimination. Dette er åbenlyst urimeligt, jf. den nyligt afsagte kendelse i den såkaldte Coleman-sag, og derfor skal teksten formuleres, så der ikke opstår tvivl om dette.

Artikel 2, stk. 5

Det skal bemærkes, at det, som ovenfor anført, er positivt, at manglende rimelig tilpasning, jf. forslaget artikel 4, stk. 1, litra b), er defineret som forskelsbehandling. Det er imidlertid vigtigt at forstå, at manglende adgang og tilgængelighed for personer med handicap kan afhjælpes gennem generelle bestræbelser og andre foranstaltninger (universelt design mv.) på at gøre ligebehandling og tilgængelighed til en del af de tilbud, der udbydes offentligt. Dette er der taget delvis højde for i artikel 4, stk. 1, litra a), men det er for DH uklart, hvilken retlig status overtrædelser af disse bestemmelser har. Vil sådanne overtrædelser skulle forstås som forskelsbehandling, eller er det noget andet?

Det er helt centralt at holde sig for øje, at den diskrimination af personer med handicap, som ligger i ikke at tilpasse samfundet til alle mennesker, i lige så høj grad som andre typer af diskrimination udgør betydelige hindringer for fuld deltagelse i samfundslivet for personer med handicap. Det kan tydeligt ses af de barrierer, der er skabt inden for fx. byggeri, transport og kommunikation gennem de seneste mange årtier. Det er den type diskrimination, som artikel 4, stk. 1, litra a) tager delvist fat på. Det må derfor sikres, at manglende efterlevelse af denne bestemmelse i lige så høj grad som direktivets øvrige anti-diskriminationsbestemmelser har bindende retsvirkning, samt at der er knyttet effektive sanktioner til manglende efterlevelse.

Artikel 2, stk. 6

DH ser det som en risiko, at muligheden for at forskelsbehandle på baggrund af alder kan benyttes til indirekte at diskriminere personer med handicap. Frekvensen af personer med handicap blandt ældre borgere er højere end frekvensen blandt yngre borgere. Der er personer, der først bliver handicappede, efter at de er blevet ”gamle”. Særligt derfor vil en beskyttelse mod indirekte diskrimination af denne gruppe på grund af handicap være væsentlig.

Det skal derfor præciseres, at det udelukkende er kravet om et forbud mod diskrimination på baggrund af biologisk alder, som der kan gøres undtagelser fra. Det skal også præciseres, at der ikke er mulighed for at diskriminere på baggrund af sammenhængen mellem alder og handicap. Dette vil være i overensstemmelse med den generelle målsætning fra EU's side om at bekæmpe multipel diskrimination.

Artikel 2, stk. 7

Indskrænkningerne af direktivets gyldighed i forhold til aktuarmæssige og statistiske beregninger udgør et væsentligt problem, da sådanne beregninger må forventes at blive benyttet i forbindelse med fx pensionsordninger, sundhedsforsikringer og kriterier for långivning.

Der synes dermed at opstå en modsigelse af artikel 12 i FN's konvention om rettigheder for personer med handicap vedr. retlig handleevne, som også berører den lige ret til at opnå lån og ejendomsret, artikel 25 om lige ret til sundhed samt samme konventions artikel 28, stk. 2, litra e) om pensionsordninger.

Den tilsvarende bestemmelse i det parallelle direktiv, om ligebehandling i forhold til køn fra 2004, indeholder snævrere muligheder for medlemsstaterne i henseende til at tillade forskelsbehandling på dette punkt. DH er derfor meget forundret over valget af et større råderum i forhold til handicap. DH foreslår, at der som minimum specificeres meget klare kriterier for, hvornår handicap kan indgå som en faktor i aktuarmæssige og statistiske beregninger. Som bestemmelsen er formuleret nu, er det ikke klart, hvornår handicap kan indgå og under hvilke betingelser.

Derudover mener DH, at det er relevant at rejse spørgsmålet om, hvorvidt lige adgang til forsikringslignende ordninger ikke er en opgave, der bør løses solidarisk enten af forsikringstagerne i fællesskab eller af samfundet som sådan. Dette er eksempelvis i overensstemmelse med den nuværende tilgang, når det gælder gruppelevsforikringer og øvrige lignende kollektive forsikringer.

Artikel 2, stk. 8

Det skal bemærkes, at en tilsvarende bestemmelse ikke er fastsat i de parallelle direktiver om henholdsvis ligebehandling i forhold til køn og race. For DH er den praktiske betydning af en sådan bestemmelse uklar i forhold til gruppen af personer med handicap. DH savner en konkret begrundelse for bestemmelsens optræden i forslaget, ikke mindst i forhold til dets konsekvenser for gruppen af personer med handicap.

Artikel 3, stk. 1, litra a)

Bestemmelserne vedr. aktuarmæssige og statistiske data i artikel 2, stk. 7, kan tænkes at have indflydelse på rækkevidden i forhold til visse sociale sikringsordninger og sundhedsordninger. DH finder en afklaring af dette spørgsmål helt nødvendig. Det er vigtigt, at der ikke kan finde diskrimination sted. Der skal være fuld og lige adgang for alle til sociale sikrings- og sundhedsordninger.

Artikel 3, stk. 1, litra d)

En indskrænkning, der ligner den i litra d), findes ikke i de parallelle direktiver vedr. henholdsvis race og køn. Indskrænkningen rejser nogle spørgsmål i forhold til, hvilken status tilbud, som udbydes af eksempelvis private foreninger og andre typer af non-profit foretagender, har i forhold til direktivets anvendelsesområde. I Danmark kunne dette fx være andelsboligforeninger. DH efterlyser en afklaring af dette spørgsmål. DH savner en konkret begrundelse for, at indskrænkningen skulle være særligt relevant i dette direktivforslag.

Artikel 3, stk. 2

Det skal bemærkes, at dette er et område, hvor FN's konvention om rettigheder for personer med handicap indeholder væsentlige bindende bestemmelser.

Artikel 3, stk. 3

En lignende indskrænkning i forhold til uddannelse findes ikke i det parallelle direktiv vedr. race.

Det skal bemærkes, at indskrænkningen tilsyneladende åbner for, at hensyn til organisering, herunder formentlig også økonomiske hensyn, kan gå forud for eksempelvis hensynet til en elev med et handicap, fx i forhold til at sikre inklusion i mainstream skolesystemet. Dette finder DH fuldstændig uacceptabelt. Som minimum må dette tages i betragtning ved en dansk implementering af direktivet. Det må ikke være sådan, at man kan diskriminere personer med handicap på nogen måde eller noget sted i undervisningssystemet. Organiseringen af undervisningen kan i sig selv være diskriminerende.

Der er fastlagt vigtige bindende rettigheder på uddannelsesområdet i FN's konvention om rettigheder for personer med handicap, og eftersom EU har tilsluttet sig konventionen, er man i lige så høj grad som medlemsstaterne bundet af denne. DH er opmærksom på, at EU har en begrænset kompetence i forhold til uddannelsesområdet. Men der er intet i traktaten, der tilsiger, at denne begrænsning lige nøjagtig er relevant i forhold til specialundervisning og organisationen omkring denne. Det synes på den baggrund at være en fuldstændig u hensigtsmæssigt og arbitrær disposition at lade en indskrænkning af direktivets rækkevidde gå på dette og på den måde sætte spørgsmålstegn ved den fulde og hele tilslutning til FN-konventionens principper om et inkluderende

skole system – disse principper har været den internationalt anerkendte politiske linje siden først i halvfemserne.

I forhold til artikel 3 generelt skal det konkluderes, der må forventes betydelige fortolkningsproblemer i henseende til afgrænsningen af de politikområder, hvor direktivet har gyldighed. Så meget desto vigtigere vil det være at sikre en bred lovgivning i Danmark, der går videre end direktivet, sådan at afgrænsningsproblemer ikke kommer til at stå i vejen for en effektiv og gennemskuelig beskyttelse mod diskrimination af personer med handicap i Danmark.

Artikel 4, stk. 1, litra a)

Det skal bemærkes, at noget synes at være faldet ud af den danske oversættelse af Kommissionens forslag. Af den engelsksprogede version af forslaget fremgår det, at tilpasningerne skal ske ”in anticipation”, dvs. under en generel forudsætning om, at personer med handicap benytter tjenester osv. Dette lille begreb er yderst centralt, idet det introducerer en proaktiv forpligtelse til at sikre ligebehandling af personer med handicap. Der må derfor foretages en ændring af den danske oversættelse!

Indskrænkningerne af litra a), der går på tilvejebringelsen af alternativer eller grundlæggende forandringer, er dybt problematiske. Som eksempel kan nævnes tilgængelighed til hjemmesider. Det kan i nogle tilfælde kræve grundlæggende forandringer at sikre en hjemmesides tilgængelighed. Men tilgængeligheden vil i mange tilfælde jo være en forudsætning for, at man kan benytte sig af en offentlig eller privat ydelse. DH savner som minimum en klarlæggelse af, hvad disse indskrænkninger indebærer.

DH står uforstående overfor, at det mere velkendte kriterium om uforholdsmæssigt store byrder ikke er tilstrækkeligt i denne sammenhæng, særligt i lyset af at relevante tilpasninger langt fra altid koster ekstra ressourcer.

Indskrænkningerne af bestemmelsen kan komme til at stå i vejen for, at strukturel forskelsbehandling kan bekæmpes ved hjælp af direktivet. Det er således yderst centralt, at deres rækkevidde begrænses så meget som overhovedet muligt.

DH efterlyser, at bestemmelsen refererer til begrebet universelt design, som er gennemgående i FN-konventionen. En sådan tilgang vil kraftigt nedsætte behovet for tilpasninger i konkrete tilfælde. En tilgang gående på realisering af universelt design i forhold til nye varer og tjenesteydelser ville være et særdeles nødvendigt skridt. Særligt vil det være relevant at koble en sådan tilgang til eksisterende og kommende europæiske standarder, sådan at tilgængelighed ville være klart defineret i hele EU. Dette ville også øge gennemskueligheden af bestemmelsen for aktører på markedet. DH foreslår derfor, at manglende

efterlevelse af europæiske standarder vedr. tilgængelighed for personer med handicap indskrives i artikel 4 som en form for diskrimination.

DH ser desuden et behov for at præcisere, at bestemmelsen ikke kun drejer sig om fysisk tilgængelighed for eksempelvis kørestolsbrugere. Personlig assistance, tilvejebringelsen af information i alternative formater og tolkebistand, herunder tegnsprogstolkning, er eksempler på relevante tilpasninger, som efter DH's opfattelse ikke må kunne fortolkes ud af direktivet. Derfor bør artikel 4 reformuleres med henblik på også at inkorporere disse aspekter af adgangen for personer med handicap.

Artikel 4 stk. 2

Det skal bemærkes, at der åbnes for en hel række muligheder for at begrunde undtagelser fra artikel 4, stk. 1. DH foreslår derfor, at der som en yderligere afbalancering af disse mulige begrundelser også indføres et kriterium, der går på de mulige fordele for andre borgere og samfundet generelt, som tilpasninger til fordel for personer med handicap i rigtig mange tilfælde indebærer. Som eksempel kan blot nævnes, at øget tilgængelighed for kørestolsbrugere og gangbesværede i offentlige transportmidler også kan give betydelige fordele for personer i følgeskab med småbørn, med barnevogne, cykler eller bagage. Hertil kommer den ikke ubetydelige effekt i form af forbedring af arbejdsmiljøet i bred forstand.

Yderligere står DH i overensstemmelse med bemærkningen ovenfor til litra a) i nærværende artikel uforstående overfor, at det er nødvendigt at indføre en række undtagelser udover den velkendte om uforholdsmæssigt store byrder. Vi efterlyser derfor en begrundelse af denne disposition. Man kommer let i tvivl om, hvorvidt man reelt vil afskaffe diskrimination af personer med handicap.

Artikel 5 og 6

Disse artikler sikrer muligheden for en effektiv dansk lovgivning til fremme af reelt lige muligheder for personer med handicap. Dette betragter DH som meget positivt og opfordrer samtidig indtrængende den danske regering til at følge dette spor i overensstemmelse med FN's konvention om rettigheder for personer med handicap.

Artikel 7, stk. 1

Multipel diskrimination skal indgå som et element i klagebehandlingen. Dette skal præciseres i direktivet.

Artikel 7, stk. 2

Handicapfaglig ekspertise skal indgå i vurderingen af sager om handicap. Direktivforslaget skal åbne for denne mulighed, sådan at vurderingen ikke

udelukkende baseres på juridisk ekspertise. Behovet kan ikke opfyldes fuldt ud ved at lade fx organisationer af personer med handicap indtræde på klagerens side i en sag. Også selve vurderingen af sagen bør være baseret på handicapfaglig viden. Det er et faktum, at kun ganske få juridiske eksperter har viden om handicapområdet, der kan sikre, at de særlige forhold/oplevelser ved at have et handicap kommer til vurdering i forbindelse med afgørelse af sager om diskrimination.

Artikel 10

Omfanget af informationsindsatsen skal præciseres yderligere. Det er vigtigt at få fastslået, at indsatsen ikke kun skal rette sig imod de grupper, som kan komme til at stå over for diskrimination. Også udbydere af varer og tjenesteydelser skal modtage fyldestgørende information om deres proaktive pligter i henhold til direktivet. Desuden foreslår DH, at det overvejes at pålægge medlemsstaterne en forpligtelse til at udvikle redskaber, der kan støtte offentlige og private vare- og tjenesteudbydere i at leve op til direktivets bestemmelser.

Derudover skal det fremgå klart af direktivet, at informationsindsatsen som helhed skal tilrettelægges på en måde, der sikrer tilgængelighed for personer med handicap af alle typer, herunder eksempelvis information i tilgængelige formater, på tegnsprog og forfattet i klar og let forståelig tekst.

Artikel 11

DH vil opfordre til, at man allerede nu efterlever artiklens ånd, og med baggrund i denne, indleder en formel og substantiel involveringsproces af organisationer, af personer med handicap og andre relevante grupper, både på europæisk og nationalt plan med henblik på at sikre en tæt dialog om direktivets udformning og implementering.

Artikel 13

DH vil opfordre til, at den gennemgang af dansk lovgivning, som bestemmelsen indebærer, sammentænkes med den gennemgang af dansk lovgivning, som gennemføres med henblik på ratifikation af FN's konvention om rettigheder for personer med handicap. En sådan sammentænkt gennemgang bør bestå i en tæt konsultation af handicapbevægelsen og involvere direkte inddragelse af denne.

Artikel 15, stk. 2

DH savner i høj grad en begrundelse for, at der kan gives forlængelse af fristen for implementering, for så vidt angår direktivforslagets artikel 4. Det har ikke været muligt at finde en sådan i Kommissionens lovforberedende arbejder. Hvis begrundelsen er, at det skønnes at være vanskeligt at leve op til artikel 4, er der så meget desto større grund til at give dens bestemmelser retlig virkning så hurtigt som muligt. Den reelle forskelsbehandling af personer med handicap,

som manglende efterlevelse af principperne i artikel 4 indebærer, er nemlig ensbetydende med stærke begrænsninger for lige samfundsdeltagelse.

Finanssektorens Arbejdsgiverforening

FA skal bemærke, at direktivforslaget regulerer beskyttelse mod forskelsbehandling uden for arbejdsmarkedet og således supplerer de eksisterende direktiver, for så vidt angår diskriminationskriterierne, religion, tro, handicap, alder eller seksuel orientering. Som konsekvens heraf vil direktivforslaget vedrøre området om socialbeskyttelse, sociale goder, uddannelse og adgang til service- og tjenesteydelser.

Indledningsvis skal FA henlede opmærksomheden på, at vi finder det problematisk, at alder indgår på lige fod med de resterende rettigheder. Alder bliver ofte anvendt som et objektive kriterium dels i forhold til lovgivning dels i forhold til administration f.eks. af erhvervelse af kørekort, ret til stemmeafgivning ved demokratiske valg og m.m. Det er alle disse lovmæssige og administrative bestemmelser, som efter direktivets vedtagelse pludselig er potentielt EF stridige og ulovlige.

Det betyder også, at forslaget bekræfter og forstærker en udvikling, herunder via EF domstolen der ligger langt ud over den ramme for regulering, som umiddelbart kan læses af direktivet. Den forslåede løsning med at indsætte en undtagelsesbestemmelse om at ulige behandling pga. af alder ikke er forskelsbehandling såfremt der er et objektive og rimelig begrundet legitime formål (art. 2 stk. 6 i direktivforslaget) er ikke en god løsning. FA finder det derfor nødvendigt, at der tages et klart forbehold for, at alder inddrages som diskriminationskriterium i direktivforslaget.

Om uddannelse siger direktivforslagets artikel 3 litra C, at uddannelse er et af de områder, hvor direktivet finder anvendelse. FA finder, at uddannelse er et nationalt anliggende, og at artikel 3 litra C derfor bør udgå.

Vedrørende spørgsmålet om klageadgang anføres i artikel 7 en bestemmelse herom. FA finder, at dette er et nationalt anliggende, som allerede er reguleret via EF domstolens afgørelser og må derfor anbefale, at artikel 7 udgår af direktivforslaget.

Hvad angår artikel 8 om bevisbyrde, er det FAs opfattelse, at der i realiteten her indføres en omvendt bevisbyrde. FA skal anføre, at vi finder dette kritisabelt, uanset at det kendes fra andre direktiver, men finder ikke, at det bør anvendes i forbindelse med dette direktivforslag, og skal derfor bede om at bestemmelsen om bevisbyrde udgår.

I artikel 11, der omhandler dialog med relevante berørte parter, skal vi anmode om, at der tilføjes følgende formulering ”medlemsstaterne tilskyndes til at inddrage arbejdsmarkedets parter i det omfang arbejdsmarkedet berøres”. Dette

harmonerer også med artikel 16 i direktivforslaget, der omhandler arbejdsmarkedets parter i forbindelse med en udarbejdelse af en rapport om anvendelsen af direktivet. Vi ser derfor gerne, arbejdsmarkedets parter rykkes frem også til artikel 11.

Artikel 13 om overholdelse er en ny bestemmelse, og FA er af den opfattelse, at der her er tale om et nationalt anliggende, og at artikel 13 derfor bør udgå.

Artikel 14 der handler om sanktioner, skal FA anføre, at dette er et nationalt anliggende i EF retten, og bestemmelsen bør derfor udgå, idet EF domstolspraksis varetager de tværnationale hensyn, og at der derfor ikke specifikt, som der anføres i forslaget, bør anføres typer af sanktioner. Afslutningsvis skal FA anføre, at der i direktivforslaget henvises til Traktatens artikel 6 samt forskellige internationale instrumenter i FN samt i den Europæiske menneskerettighedskonvention EU's charter mv. særligt med hensyn til de i direktivet nævnte beskyttelseskriterier. Uanset at disse henvisninger er korrekte, er det væsentligt, at der ikke er tale om henvisninger i snæver forstand, men at de skal ses som et element, der giver juridisk mulighed for, at man via direktivforslaget bidrager til at regulere diskrimination og forskelsbehandlingsområdet mere vidtgående og intens end selve direktivforslaget

FA finder det uheldigt, idet direktivforslaget får en meget bredere anvendelse, end det fremgår af selve direktivforslaget.

10. Regeringens foreløbige generelle holdning

Regeringen er som udgangspunkt positiv over for en styrket indsats mod diskrimination og bakker op om håndtævelsen af menneskerettighederne.

På arbejdsmarkedet er der i dag i dansk lovgivning forbud mod forskelsbehandling på grund af alder, handicap, køn, race og etnisk oprindelse, religion og tro samt seksuel orientering. Uden for arbejdsmarkedet er der forbud mod forskelsbehandling på grund af køn, race og etnisk oprindelse. Der er således ikke i dag forbud mod diskrimination udenfor arbejdsmarkedet i forhold til alder, handicap og religion eller tro.

Forslaget til direktiv, som det er fremlagt, giver dog anledning til en række mere specifikke betænkeligheder, særligt af juridisk karakter, idet forslaget indeholder en række vagt afgrænsede bestemmelser og ligeledes vagt udformede undtagelser for direktivets anvendelsesområde. Dette kan medføre, at rettighedernes omfang reelt vil skulle fastlægges ved domstolskontrol. Der bør derfor arbejdes på en afklaring af rettighederne under de videre forhandlinger.

Endelig er det nødvendigt at få belyst en række spørgsmål vedrørende forslagets nærmere juridiske og økonomiske konsekvenser - herunder rækkevidden af flere

mere generelle afgrænsede bestemmelser, inden en nærmere holdning fastlægges.

Regeringen vil arbejde for en afklaring af de afgrænsnings- og fortolkningsspørgsmål, der knytter sig til direktivforslaget, navnlig i relation til beskyttelsen mod forskelsbehandling på grund af alder og handicap.

11. Generelle forventninger til andre landes holdninger.

En medlemsstat har i første omgang givet udtryk for stor skepsis over forslaget, mens de øvrige i varierende grad må forventes at støtte forslagets principper, idet dog alle må forventes i lighed med Danmark at have behov for afklaring af en række elementer i forslaget.

12. Tidligere forelæggelse for Folketingets Europaudvalg

Grundnotat om forslaget blev sendt til Folketingets Europaudvalg den 8. september 2008.

2. Foreløbig rapport fra flexicurity-missionen

- Udveksling af synspunkter

KOM-dokument foreligger ikke

Nyt notat

1. Resumé

Der lægges op til en drøftelse af "Mission for Flexicurity's foreløbige rapport. Der er endnu ikke kommet dokument på sagen.

2. Baggrund

Missionen, som er nedsat af Rådet for beskæftigelse og sociale anliggender i foråret 2008, har til opgave at udbrede ejerskabet til de otte fælles flexicurity-principper og veje til flexicurity. Inddragelsen af flexicurity-tilgangen skal bidrage til opfyldelse af de fælles mål i Lissabon-strategien omkring beskæftigelse. Missionen ledes af kommissær Spidla og har besøgt fem medlemslande

3. Hjemmelsgrundlag

Spørgsmålet om hjemmelsgrundlaget er ikke relevant.

4. Nærhedsprincippet

Spørgsmålet om nærhedsprincippet er ikke relevant.

5. Formål og indhold

Rådet for beskæftigelse og sociale anliggender vedtog på sit møde den 5. september 2007 rådskonklusioner om "Common Principles on Flexicurity. Rådskonklusionerne indeholdt en opfordring til Kommissionen om at tage initiativ til et offentligt projekt for flexicurity i tæt samarbejde med arbejdsmarkedets parter. Projektet skulle bidrage til

udbredelse af information om de fælles principper for flexicurity og bestræbelser på at få et styrket ejerskab til flexicurity hos arbejdsmarkedets parter.

På rådsmødet den 29. februar 2008 blev der på baggrund af forslag fra Kommissionen nedsat en "Mission for flexicurity". Denne skal bidrage til udbredelse af flexicurity-principperne og bl.a. yde bistand til medlemslandene i forbindelse med udarbejdelsen af de nationale reformprogrammer (NRP), hvor implementering af tilgange til flexicurity baseret på de fælles principper for flexicurity skal inddrages.

Den nedsatte "Mission for Flexicurity" har syv medlemmer, heriblandt kommissær Spidla, Gérard Larcher (tidligere fransk beskæftigelsesminister), Darja Sencur Pecek (slovensk professor i arbejdsret). Herudover består den af repræsentanter fra Kommissionen og fra de europæiske arbejdsmarkedsparter. Missionen har i løbet af foråret og sommeren 2008 besøgt fem medlemslande: Frankrig, Sverige, Finland, Polen og Spanien. Den 24. september 2008 er der arrangeret en tematisk gennemgang om flexicurity og Missionens foreløbige rapport i regi af Beskæftigelseskomiteen (EMCO).

6. Europa-Parlamentets udtalelser

Europa-Parlamentet skal ikke høres.

7. Gældende dansk ret og forslaget konsekvenser herfor

Ikke relevant.

8. Forslagets konsekvenser for statsfinanserne, samfundsøkonomien, miljøet eller beskyttelsesniveauet

Forslaget har ikke konsekvenser for statsfinanserne, samfundsøkonomien, miljøet eller beskyttelsesniveauet.

9. Høring

Dokumentet vil, når det foreligger, blive sendt i høring i Specialudvalget for arbejdsmarkedet og sociale forhold

10. Regeringens foreløbige generelle holdning

Regeringen kan støtte Missionens arbejde med udbredelse af ejerskab til de vedtagne flexicurity-principper, som kan bidrage til reformer af det europæiske arbejdsmarked. Danmark arbejder og har arbejdet aktivt for at fremme flexicurity-tilgangen til arbejdsmarkedspolitikken.

11. Generelle forventninger til andre landes holdninger

Der forventes en generel positiv indstilling til rapporten og Missionens arbejde.

12. Tidligere forelæggelse for Folketingets Europaudvalg

Sagen har ikke tidligere været forelagt Folketingets Europaudvalg.

3. Kommissionens forslag til Europa-Parlamentet og Rådets direktiv om indførelse af europæiske samarbejdsudvalg eller en procedure i fællesskabsvirksomheder og fællesskabskoncerner med henblik på at informere og høre arbejdstagerne (omarbejdet udgave)

- Status for arbejdet

KOM(2008)419

1. Resumé

En revision af det gældende direktiv 94/45/EF af 22. september 1994 om europæiske samarbejdsudvalg (herefter ESU) har været under overvejelse i en årrække, og Kommissionen har bl.a. konsulteret de europæiske parter med henblik på forhandling om en revision af direktivet. Parterne har imidlertid ikke i løbet af konsultationsfasen kunnet blive enige om at indlede en forhandling, som kunne føre frem til en aftale. De tilkendegivelser, parterne kom med under Kommissionens høring, er dog indarbejdet i forslaget fra Kommissionen.

Kommissionen vedtog forslaget den 2. juli 2008. En fransk version af forslaget blev fremsendt til Rådet den 8. juli 2008, og en dansk version blev fremsendt den 9. juli 2008.

På opfordring fra det franske formandskab er de europæiske parter efterfølgende blevet enige om et samlet fælles udspil, som er sendt til formandskabet den 29. august 2008. Udspillet tager udgangspunkt i Kommissionens forslag og indeholder 8 forslag til ændringer/justeringer af det foreliggende recastforslag fra Kommissionen. Parterne opfordrer til, at deres forslag indgår i de videre forhandlinger, og at en revision af direktivet vedtages hurtigst muligt.

Forslaget om en revision af det gældende direktiv om ESU er sat på dagsordenen for rådsmødet for social- og beskæftigelsesministrene den 2. oktober 2008 med henblik på en statusdrøftelse. Forslaget forventes sat på dagsordenen for rådsmødet for social- og beskæftigelsesministre den 15.-16. december 2008 til politisk vedtagelse.

2. Baggrund

Det gældende direktiv 94/45/EF af 22. september 1994 om ESU har til formål at sikre de arbejdstagere, der er ansat i store (multinationale) virksomheder/koncerner placeret i flere medlemsstater, en ret til information og høring i forbindelse med væsentlige forhold i virksomheden. Lønmodtagerne i de pågældende virksomheder eller deres repræsentanter kan efter iagttagelse af en række betingelser oprette et europæisk samarbejdsudvalg, som kan gå i dialog med den centrale ledelse om informations- og høringsprocedurer. I dag findes der ca. 820 aktive ESU i EU, som repræsenterer ca. 14,5 mio. arbejdstagere. Ifølge oplysninger fra Erhvervs- og Selskabsstyrelsen er 18 virksomheder omfattet af de gældende regler om ESU i Danmark.

Revisionen af direktivet har bl.a. baggrund i en rundspørge, som Kommissionen i begyndelsen af 2008 fik foretaget blandt ca. 10 % af alle aktive ESU ved hjælp af eksterne konsulenter med det formål at undersøge de forskellige løsningsmuligheders potentielle indvirkning på virksomhederne, navnlig hvad angår omkostninger. Hertil fik

Kommissionen mellem oktober 2007 og juni 2008 gennemført en konsekvensanalyse vedrørende den påtænkte revision af direktiv 94/45/EF.

Som et resultat af disse undersøgelser kunne det konstateres, at der for det første ikke er sikkerhed for, at retten til information og høring af arbejdstagerne på tværs af grænserne kan udøves effektivt efter de gældende regler. Dette konkluderes, fordi de eksisterende samarbejdsudvalg efter deres egen opfattelse ikke informeres og høres tilstrækkeligt i over halvdelen af alle tilfælde af omstruktureringer i virksomhederne, og fordi der oprettes forholdsvis få nye ESU, og antallet heraf ikke er steget i de seneste år. Der er kun nedsat ESU i 36 % af de virksomheder, der falder ind under direktivets anvendelsesområde. For det andet kan der peges på, at der er en vis usikkerhed forbundet med visse af bestemmelserne i direktivet, og for det tredje har man fundet, at begreberne *information* og *høring* i direktivet afviger fra begreberne i nyere direktiver, som ligeledes regulerer information og høring af arbejdstagerne.

3. Hjemmelsgrundlag

Kommissionens forslag har hjemmel i TEF art. 137 og skal vedtages efter proceduren i art. 251 om fælles beslutningstagen.

4. Nærhedsprincippet

Kommissionen angiver, at målene med det foreslåede tiltag ikke i tilstrækkelig grad kan opfyldes af medlemsstaterne, da det drejer sig om at ændre en gældende fællesskabsretsakt, der indeholder bestemmelser af tværnational karakter. EU kan bedre ændre en sådan retsakt og tage højde for forholdet til andre fællesskabsbestemmelser og nationale bestemmelser på dette område. Navnlig kan der kun ved en indsats på fællesskabsplan indføres en ændring vedrørende oprettelsen af ESU og disses virke. En sådan ændring nødvendiggør en sammenhængende og koordineret ændring af medlemsstaternes lovgivning, eftersom anvendelsen af en medlemsstats lovgivning indvirker på de rettigheder og forpligtelser, der gælder for andre medlemsstaters virksomheder og arbejdstagere.

Kommissionen understreger, at forslaget overlader det til medlemsstaterne at tilpasse bestemmelserne til de nationale ordninger for arbejdsmarkedsrelationer og de nationale retssystemer, især hvad angår fastsættelsen af reglerne for udpegning eller valg af arbejdstagerrepræsentanter, disses beskyttelse og fastlæggelse af passende sanktioner.

Regeringen kan tilslutte sig Kommissionens betragtninger og finder på den baggrund, at nærhedsprincippet er overholdt.

5. Formål og indhold

Formålet med Kommissionens forslag til revision af direktivet er generelt at sikre rettidig og effektiv information og høring af arbejdstagerne, styrke dialogen, øge antallet af ESU, forbedre retssikkerheden og at sikre et bedre samspil mellem gældende direktiver som indeholder bestemmelser om information og høring af arbejdstagerne i forskellige situationer.

Kommissionens forslag til revision af direktiv 94/45/EF omfatter følgende indholdsmæssige ændringer:

- Indførelse af generelle principper vedrørende den måde, hvorpå information og høring af arbejdstagerne på tværs af grænserne skal foregå, samt indførelse af en definition og præcisering af definitionen af høring.
- Afgrænsning af de europæiske samarbejdsudvalgs kompetence til at behandle emner af tværnational karakter og samordning af det nationale og det tværnationale niveau for information og høring af arbejdstagerne, fortrinsvis ved virksomhedsinterne aftaler. Det påpeges, at hvorvidt et emne er af tværnational karakter, navnlig skal bestemmes med henvisning til dets potentielle virkninger i mindst to medlemslande.
- Information og høring af ESU samordnes med information og høring af de nationale repræsentative organer under hensyntagen til deres respektive kompetencer og interventionsområder. I den sammenhæng tilføjes en garanti mod forringelse af den eksisterende situation i medlemsstaterne hvad angår det generelle beskyttelsesniveau for arbejdstagerne på det område, der er omfattet af direktivet.
- Afklaring af ansvarsområder i forbindelse med videregivelse af oplysninger, som gør det muligt at indlede forhandlinger, og af regler for forhandling af aftaler med henblik på oprettelse af nye ESU.
- Afklaring af arbejdstagerrepræsentanternes rolle og af deres muligheder for at uddanne sig samt anerkendelse af fagforeningernes rolle i forhold til arbejdstagerrepræsentanterne. Det gøres f.eks. klart, at medlemmerne af ESU har beføjelse til at repræsentere en virksomheds eller en concerns arbejdstagere, samt at de har ret til uddannelse i forbindelse med deres rolle som deltager i ESU uden løntab.
- Tilpasning af de subsidiære forskrifter, der finder anvendelse, hvis der ikke er indgået nogen aftale, til de ændrede behov.
- Indførelse af krav om klausul om tilpasning og genforhandling af gældende aftaler om ESU.
- Sker der betydelige ændringer i en virksomheds struktur, skal den centrale ledelse – såfremt der ikke er bestemmelser herom i virksomhedens aftaler (enten aftaler om europæiske samarbejdsudvalg eller aftaler, som har undtaget virksomheden fra det gældende direktivets anvendelsesområde) – enten tilpasse aftalerne eller på anmodning af lønmodtagerne eller deres repræsentanter indlede forhandlinger om en ny aftale.

De europæiske parters udspil af 29. august 2008 indeholder følgende ændringer/justeringer til Kommissionens forslag:

- En mere detaljeret definition af begreberne ”information” og ”høring”.
- En præcisering af, at det særlige forhandlingsorgan kan lade sig bistå af eksperter og relevante arbejdstagerorganisationer på europæisk plan.
- En præcisering af, at medlemmerne af et europæisk samarbejdsudvalg skal have de nødvendige rammer/midler til at kunne varetage opgaven med at repræsentere de ansatte

- En præcisering af, at medlemmer af et særligt forhandlingsudvalg og et europæisk samarbejdsudvalg i det omfang, det er nødvendigt, skal sikres uddannelse uden løntab.
- En mere fleksibel bestemmelse om samordning af information og høring nationalt og i et europæisk samarbejdsudvalg.
- En væsentlig udvidelse af muligheden for at indgå aftaler om information og høring, som falder udenfor direktivets anvendelsesområde.

6. Europa-Parlamentets udtalelse

Europa-Parlamentet skal i henhold til TEF art. 251 høres. Der foreligger endnu ikke en udtalelse fra Europa-Parlamentet.

7. Gældende dansk ret og forslagets konsekvenser herfor

Det gældende direktiv 94/45/EF af 22. september 1994 er blevet implementeret i dansk ret ved lov nr. 371 af 22. maj 1996 om europæiske samarbejdsudvalg med senere ændringer på baggrund af udvidelsen af EU-medlemslandene.

Vedtages Kommissionens forslag til en revision af direktiv 94/45/EF vil det kræve en ændring af den danske lov nr. 371 af 22. maj 1996.

8. Forslagets konsekvenser for statsfinanserne, samfundsøkonomien, miljøet eller beskyttelsesniveauet

En ændring af lov nr. 371 af 22. maj 1996 vil ikke umiddelbart have statsfinansielle konsekvenser, samfundsøkonomiske konsekvenser eller konsekvenser for ligestilling, miljø, sundhed og forbrugerbeskyttelse.

I 2001 tog regeringen initiativ til at få foretaget basismålinger angående den erhvervsrettede lovgivnings administrative byrder for erhvervslivet. Som et resultat af disse målinger fandt man, at lov nr. 371 af 22. maj 1996 om europæiske samarbejdsudvalg er administrativt meget byrdefuld for den enkelte danske virksomhed, som er omfattet af lovens anvendelsesområde.¹ Efter oplysning fra Erhvervs- og Selskabsstyrelsen er dog kun 18 virksomheder i Danmark omfattet af loven.

En ændring af det nuværende direktiv vil nødvendiggøre en ændring af den danske lovgivning. Kommissionens foreslåede ændring vil umiddelbart ikke betyde, at der stilles flere administrative krav til virksomhederne, som er omfattet af den eksisterende lovgivning. Derfor forventes disse virksomheder ikke umiddelbart at blive påført flere administrative byrder.

Virksomheder omfattet af den gældende lovgivning må dog forventes at få flere økonomiske omkostninger bl.a. fordi arbejdstagerrepræsentanterne efter forslaget kan få uddannelse uden løntab pga. deres funktion som deltager i det europæiske samarbejdsudvalg.

---

¹ Se nærmere herom på www.amvab.dk i Erhvervs- og Selskabsstyrelsens publikation om basismåling på Beskæftigelsesministeriets område fra juni 2005, s. 17.

Hvis Kommissionens nuværende forslag medfører, at flere virksomheder vil blive omfattet af direktivet og dermed også vil blive omfattet af en efterfølgende dansk lovændring, må det forventes, at de samlede administrative og økonomiske omkostninger for de danske virksomheder vil stige.

Kommissionen vurderer dog, at der ikke vil blive tale om *betydelige* ekstraomkostninger for virksomheder, der allerede opfylder kravene og målene i det eksisterende direktiv.

Med hensyn til mulige konsekvenser for beskæftigelsen og arbejdsmarkedet generelt forventes en implementering af det foreliggende forslag ikke at have særlige konsekvenser.

9. Høring

Kommissionens forslag om revision af det gældende direktiv 94/45/EF blev den 1. august 2008 sendt i høring i EU-Specialudvalget for Arbejdsmarked og Sociale Forhold. Følgende høringsvar er modtaget:

Kommunernes Landsforening (KL) bemærker indledningsvist, at det er positivt, at der sker en begrænsning af de europæiske samarbejdsudvalgs kompetencer til emner af tværnational karakter samt en samordning af det nationale og det tværnationale niveau for information og høring af arbejdstagerne. KL mener, at forslaget om afklaring af arbejdstagerrepræsentanternes rolle og særligt deres muligheder for at uddanne sig uden løntab er problematisk bl.a. fordi dette normalt er et anliggende, der forhandles mellem arbejdsmarkedets parter, hvorfor KL helst ser, at forslaget herom udgår. KL fremhæver også, at udgangspunktet angående brugen af arbejdstagerrepræsentanter som sagkyndige bør være lokale repræsentanter. Herudover har KL en række konkrete ændringsforslag til teksten med henblik på at sikre respekt for aftalesystemet råderum for løsninger aftalt mellem parterne.

Dansk Arbejdsgiverforening (DA) kan overordnet støtte Kommissionens forslag, men henviser til et fælles brev og annex med ændringsforslag af 6. august 2008 fra de europæiske arbejdsmarkedsorganisationer, Business Europe og ETUC (brevet ligger til grund for parternes fælles udspil af 29. august 2008). Af disse skrivelser fremgår, at man bl.a. ønsker gennemført en række mindre ændringer og tilpasninger. Det fremgår bl.a., at man ønsker, at Kommissionen ændrer ordlyden af artikel 10, stk. 1, med det formål at slå fast, at medlemmerne af de europæiske samarbejdsudvalgs rolle som lønmodtagerrepræsentanter udelukkende gælder i forhold til det europæiske samarbejdsudvalgs kompetencer. Angående artikel 10, stk. 4 vil Business Europe gerne have teksten ændret således, at det vil være arbejdsgiverne, der bestemmer, hvordan uddannelsen af lønmodtagerrepræsentanterne kan tilrettelægges. Business Europe foreslår afslutningsvist slettelse af Kommissionens forslag om, at en virksomhed indleder forhandlinger om oprettelse af ESU ved iværksættelse af større omstruktureringer på trods af, at virksomheden har eksisterende aftaler, som har undtaget virksomheden fra det gældende direktivs anvendelsesområde.

FTF opfordrer til, at der skabes koordinering af definitioner og rettigheder mellem de forskellige direktiver, der indeholder medarbejderrettigheder. FTF anfører, at der bør arbejdes videre med at skabe juridisk sikkerhed for, at indgåede aftaler betragtes som

juridisk bindende. For FTF er det afgørende, at inddragelsen af ESU i beslutningsprocesserne bliver så effektive som muligt, idet der må være det bedst mulige og mest kvalificerede grundlag for beslutningerne bl.a. ved, at der er klarhed over grundlaget, og den nødvendige tid til beslutningsprocessen. Endelig finder FTF, at de faglige organisationer må have en styrket adgang til at medvirke i samarbejdet, og at der må sikres optimal adgang til uddannelse og træning bl.a. hvad angår sprog.

Landsorganisationen i Danmark (LO) er tilfreds med, at der nu er igangsat en proces til revision af direktivet, idet der er behov for markante præciseringer og forbedringer. LO ønsker dog opstramninger og ændringer i Kommissionens forslag på en række områder. LO konkluderer, at hvis direktivet skal indeholde en reel informations- og høringsret, så skal forhandlingsperioden for oprettelse af ESU nedsættes, kravet til antallet af ansatte for at oprette et ESU reduceres, mødeantallet i ESU skal udvides, de faglige organisationers rolle anerkendes, arbejdstagersidens ret til at tilkalde eksperter sikres, alle eksisterende ESU-aftaler omfattes af det nye reviderede direktiv, dækning af uddannelsesbehov og økonomi sikres, der defineres en retslig beskyttelse af ESU-medlemmer, og der skal ske en præcisering af retten til dækning af udgifter i forbindelse med tvister. LO anfører afslutningsvist, at man mener, at Kommissionens udtalelse om, at den ønsker en kraftig stigning i antallet af ESU, står i skarp kontrast til de muligheder, der indrømmes i Kommissionens udspil. LO har efterfølgende tilkendegivet, at LO støtter op om de europæiske parter fælles udspil af 29. august 2008

10. Regeringens foreløbige generelle holdning

Regeringen finder det positivt, at det er lykkedes de europæiske parter at blive enige om et fælles udspil til de ændringer af direktivet, som parterne ønsker og anser for væsentlige. Regeringen mener, at udspillet af 29. august 2008 fra de europæiske parter bør danne rammen for de videre forhandlinger, idet det vil kunne sikre en mere smidig proces omkring vedtagelse af direktivet og sikre, at arbejdsmarkedets parter føler ejerskab til ændringerne og direktivet generelt.

Regeringens er positiv overfor Kommissionens forslag sammenholdt med parternes udspil, idet der er tale om en afbalanceret løsning, som præciserer og effektiviserer lønmodtagernes rettigheder og samtidig rummer stor fleksibilitet i form af, at der kan aftales andre procedurer for information og høring, som falder udenfor direktivets anvendelsesområde.

Regeringen anser det for vigtigt at undgå at pålægge virksomhederne unødvendige administrative byrder.

11. Generelle forventninger til andre landes holdninger

Et overvejende flertal af landene hilser en revision af direktivet velkommen og støtter, at det sker med udgangspunkt i det fælles udspil af 29. august 2008 fra de europæiske parter. Et flertal finder således, at parternes udspil udgør det bedste bud på en samlet og balanceret revision af EWC-direktivet.

Der udestår dog en del uafklarede spørgsmål til en række af de foreslåede ændringer, herunder særligt vedrørende art. 5 om sammensætning af det særlige forhandlingsudvalg og tærskelværdierne herfor, art. 12 om samordning af information

og høring nationalt og i et europæisk samarbejdsudvalg, samt vedrørende art. 13 om gældende aftaler om information og høring

Generelt har landene hidtil givet udtryk for, at man ikke ønsker, at en ændring medfører unødvendige administrative byrder, som ikke står mål med formålet, og at det må undgås at etablere procedurer, der risikerer at forsinke nødvendige omstruktureringer og tilpasninger i virksomhederne.

12. Tidligere forelæggelser for Folketingets Europaudvalg

Sagen har ikke tidligere været forelagt Folketingets Europaudvalg.

4. Europa-Parlamentets og Rådets forordningsforslag om procedurer for implementering af forordning 883/04/ om koordination af sociale sikringsordninger.

- (a) Afsnit III, kapitel II (Ydelser ved arbejdsulykker og erhvervsygdomme) og Afsnit III, kapitel III (ydelser ved dødsfald)**
- (b) Afsnit V(Diverse bestemmelser ,overgangsbestemmelser og afsluttende bestemmelser)**

- Delvis generel indstilling
KOM(2006)16

Revideret notat

1. Resumé

Der foreslås procedurer for den praktiske gennemførelse af bestemmelserne i forordning 883/2004 om koordinering af ydelser ved arbejdsulykker og erhvervsygdomme og ydelser ved dødsfald, samt afsluttende bestemmelser og overgangsbestemmelser. Forslaget kræver ikke lovgivning i Danmark.

2. Baggrund

I henhold til artikel 89 i Europa-Parlamentets og Rådets forordning 883/2004 af 29. april 2004 om koordinering af de sociale sikringsordninger fastsættes de nærmere regler for forordningens gennemførelse i en særskilt forordning.

Reglerne om koordinering af de enkelte medlemsstaters sociale sikringsordninger indgår som led i den frie bevægelighed for personer. Koordineringen sikres for tiden af forordning 1408/71 og gennemførelsesforordningen 574/72. Forordning 883/2004 skal erstatte forordning 1408/71. De nye koordineringsbestemmelser i forordning 883/2004 kan imidlertid først finde anvendelse, når den tilsvarende gennemførelsesforordning er blevet vedtaget til afløsning af forordning 574/72.

Det bemærkes, at det er forslagets afsnit III, kapitel II og kapitel III, samt afsnit V, der denne gang forelægges for Rådet.

Først, når der er opnået politisk tilslutning til alle forslagets afsnit, vil det samlede forslag kunne fremlægges til politisk vedtagelse. Da en retsakt kun kan vedtages endeligt som en helhed, vil en tilslutning ifølge sagens natur kunne tages op igen til fornyet drøftelse på et senere tidspunkt.

3. Hjemmelsgrundlag

Forslaget har hjemmel i Traktatens art. 42 og 308.

I medfør af art. 42 vedtager Rådet efter fremgangsmåden i art. 251 de foranstaltninger vedrørende social tryghed, som er nødvendige for at gennemføre arbejdskraftens frie bevægelighed, især ved at indføre en ordning, som gør det muligt at sikre vandrende

arbejdstagere og deres ydelsesberettigede pårørende: sammenlægning af alle tidsrum, der i de forskellige nationale lovgivninger tages i betragtning med henblik på at indrømme og opretholde retten til ydelser og på beregning af disse betaling af ydelser til personer, der bor inden for medlemsstaternes område.

Rådet træffer afgørelse med enstemmighed under hele den i artiklen omhandlede fremgangsmåde.

Efter art. 308 udfærdiger Rådet, såfremt en handling fra Fællesskabets side viser sig påkrævet for at virkeliggøre Fællesskabets mål inden for Fællesskabets rammer, og Traktaten ikke indeholder fornøden hjemmel hertil, på forslag af Kommissionen og efter at have indhentet en udtalelse herom fra Europa- Parlamentet, forskrifter herom.

4. Nærhedsprincippet

Om nærhedsprincippet er i forslaget angivet, at subsidiaritetsprincippet finder anvendelse i det omfang, forslaget ikke falder ind under Fællesskabets enekompetence.

Målet, nemlig at vedtage gennemførelsesbestemmelser, der skal sikre indførelse af koordineringsforanstaltninger, kan ikke i tilstrækkelig grad opfyldes af medlemsstaterne, hvilket også udtrykkeligt er nævnt i forordning 883/2004 (betragtning 45). I Traktatens artikel 42 er det således fastsat, at Rådet vedtager de foranstaltninger vedrørende social tryghed, der er nødvendige for at gennemføre arbejdskraftens frie bevægelighed.

Disse bestemmelser er blevet udmøntet i form af en koordineringsforordning, hvis anvendelsesområde gradvis er blevet udvidet til at omfatte selvstændige erhvervsdrivende, studerende, pensionister, tjenestemænd og nu samtlige forsikringstagere. Forordningen har i sig selv kun til formål at fastlægge de foranstaltninger, der er nødvendige for, at de personer, der er omfattet af den, kan rejse, opholde sig eller bo i en anden medlemsstat uden at miste deres sociale sikringsrettigheder.

For at garantere at rettigheder bevares, er der i forordningen fastsat forskellige bestemmelser, der afspejler de specifikke behov i de forskellige sociale sikringsgrene. Den indeholder dog også nogle generelle principper, der gør det muligt at få koordineringen til at fungere. Disse principper omfatter princippet om, at kun én medlemsstats lovgivning finder anvendelse, om ligestilling af begivenheder, og om ligebehandling. Medlemsstaterne skal overholde disse principper, men har alene kompetencen til at fastlægge, organisere og finansiere deres nationale sociale sikringsordninger.

Når det drejer sig om grænseoverskridende tilfælde, kan intet land handle på egen hånd. De eksisterende bilaterale overenskomster er blevet erstattet af koordineringsforordningen, som derved har muliggjort forenkling og ligebehandling af forsikringstagerne, samtidig med at de enkelte landes nationale bestemmelser om social sikring overholdes.

Koordinering af de nationale socialsikringsordninger giver kun mening, hvis det sker på fællesskabsplan: Koordineringens grundlag og berettigelse er personers frie bevægelighed inden for EU. Disse regler berører alle europæiske borgere, der flytter inden for EU, uanset årsagen hertil. Det er fortsat kun medlemsstaterne, der har

kompetence til at fastlægge, organisere og finansiere deres nationale sociale sikringsordninger.

Forslaget er derfor i overensstemmelse med subsidiaritetsprincippet. Regeringen er enig i denne vurdering.

5. Formål og indhold

Formålet med forslaget er at fastlægge procedurerne for den praktiske gennemførelse af bestemmelserne i forordning 883/2004 for alle berørte parter – socialt sikrede, de sociale sikringsinstitutioner og medlemsstaternes kompetente myndigheder. Hensigten er at forbedre de nuværende procedurer ved at forenkle dem og gøre de eksisterende bestemmelser klarere.

Afsnit III. Særlige bestemmelser for de forskellige kategorier af ydelser

Kapitel II: ydelser ved arbejdsulykker og erhvervssygdomme

Forslaget omfatter de administrative procedurer i forbindelse med anmeldelse af arbejdsulykker eller erhvervssygdomme, der indtræder i en anden medlemsstat end den kompetente stat samt de administrative procedurer i forbindelse med tilkendelse af de særlige naturalydelser ved arbejdsskade i en anden medlemsstat end den kompetente stat og i forbindelse med sammenlægning af perioder med sygdomsfremkaldende arbejde i flere medlemslande for ret til erstatning.

I forslaget er der lagt op til indførelse af regler om samarbejde mellem myndighederne og om hurtigere udveksling af informationer om tilkendelse af naturalydelser, lægelige undersøgelser og afgørelser. Der indføres regler om foreløbige afgørelser, samt tidsfrister for endelige og bindende afgørelser i sager, hvor der er ret til ydelser ved arbejdsskade.

Reglerne skal sikre en hurtigere tilkendelse af ydelser til vandrende arbejdstagere og et forenklet samarbejde mellem myndigheden i bopæls- eller opholdslandet og myndigheden i den kompetente stat.

Kapitel III: Ydelser ved dødsfald

Forslaget omfatter de administrative procedurer i forbindelse med udbetaling af ydelser ved dødsfald (begravelseshjælp), når den afdøde var bosat i et andet medlemsland end det kompetente land.

Afsnit V: Diverse bestemmelser, overgangsbestemmelser og afsluttende bestemmelser

Forslaget svarer i hovedtræk til de bestemmelser, der er fastlagt i den gældende gennemførelsesforordning 574/72 til forordning 1408/71.

Der er i forslaget lagt op til, at den institution, der anmoder om lægelige undersøgelser, kan specificere, hvilke lægeundersøgelser der er nødvendige. Der er endvidere lagt op til, at institutionen i bopælslandet og institutionen i det land, hvor en person er omfattet af lovgivningen om social sikring, kan samarbejde om arbejdsprøvning og genoptræning med henblik på forbedring af en persons erhvervsevne og tilbagevenden til arbejdsmarkedet. Endelig er der lagt op til, at institutionen i det land, der anmoder om lægelig kontrol og opfølgning i visse situationer skal refundere bopælslandets institution de udgifter, der er forbundet hermed.

Endvidere er der i forslaget lagt op til bestemmelser om, i hvilket omfang den gældende gennemførelsesforordning 574/72 skal forblive i kraft, når den nye gennemførelsesforordning finder anvendelse. Dette er f.eks. tilfældet i forhold til forordning 859/03 om udvidelse af bestemmelserne i forordning 1408/71 og forordning 574/72 til at omfatte tredjelandsstatsborgere. Dette skyldes, at bestemmelserne i forordning 883/04 og en ny gennemførelsesforordning ikke automatisk vil gælde for disse tredjelandsstatsborgere.

Endelig er der i forslaget lagt op til, at gennemførelsesforordningen skal træde i kraft den første dag i den måned, der følger efter en 6 måneders periode efter offentliggørelsen i Den Europæiske Unions Tidende, dog tidligst den 1. januar 2010.

6. Europa-Parlamentets udtalelser

Forslaget skal vedtages i fælles beslutningstagen med Europa-Parlamentet. Rådet træffer dog afgørelse med enstemmighed. Europa-Parlamentets endelige positioner kendes endnu ikke.

7. Gældende dansk ret og forslagens konsekvenser herfor

Forslagets anvendelsesområde er i dag reguleret ved forordning 1408/71 om vandrende arbejdstageres og selvstændiges samt deres familiemedlemmers sociale sikring og den tilhørende gennemførelsesforordning 574/72. Forordning 883/2004 ophæver forordning 1408/71, men finder først anvendelse, når den nye gennemførelsesforordning træder i kraft.

National dansk lovgivning berøres ikke, men forslagens vedtagelse vil kræve, at der sker ændringer i administrative forskrifter.

8. Forslagets konsekvenser for statsfinanserne, samfundsøkonomien, miljøet eller beskyttelsesniveauet

Forslaget til gennemførelsesregler for ydelser ved arbejdsskade og erhvervs sygdomme og ydelser ved dødsfald, samt diverse bestemmelser, overgangsbestemmelser og afsluttende bestemmelser har ikke i sig selv statsfinansielle konsekvenser.

Forslaget til øget digitalisering af dataudvekslingen mellem medlemsstaternes kompetente myndigheder kan føre til såvel effektiviseringer som øgede udgifter i de berørte institutioner afhængig af hvilke elektroniske løsninger, der fastlægges.

Der er nedsat en tværministeriel arbejdsgruppe, der har udarbejdet en foranalyse til udviklingen af den nationale del af digitaliseringen. Resultatet af denne foranalyse er for tiden ved at blive analyseret nærmere. Det er på nuværende tidspunkt derfor ikke muligt at give et klart bud på de finansielle konsekvenser af denne del af forslaget.

Dansk stillingstagen til det samlede forslag vil blive vurderet på baggrund af forslaget i sin helhed, herunder en beregning af de økonomiske konsekvenser forbundet hermed.

Forslaget har ingen implikationer for samfundsøkonomien, miljøet eller beskyttelsesniveauet. Forslaget indeholder ingen ligestillingsmæssige aspekter. Forenklingen af systemerne må forventes at medføre en mindre lettelse for erhvervs livet.

9. Høring

Forslaget har været i skriftlig høring i EU - Specialudvalget for Arbejdsmarkedet og Sociale Forhold første gang den 13. marts 2006 og har senere været forelagt i forbindelse med proceduren til forberedelse af rådsmøder. Følgende høringssvar er modtaget:

Amtsrådsforeningen har noteret sig, at national dansk lovgivning ikke berøres, men at forslagens vedtagelse vil kræve, at der sker ændringer i administrative forskrifter herunder mere specifikt, at de i dag anvendte frister for refusion af sygeudgifter ændres. Ligeledes noterer foreningen sig, at forslaget til øget digitalisering af dataudvekslingen mellem medlemsstaternes kompetente myndigheder kan føre til såvel effektiviseringer som øgede udgifter i de berørte institutioner.

Endvidere noterer Amtsrådsforeningen sig med tilfredshed, at det fortsat (alene) er medlemslandenes kompetence at fastlægge, organisere og finansiere de nationale sociale sikringsordninger. Herved sikres at subsidiaritetsprincippet fortsat tilgodeses. Amtsrådsforeningen tager forbehold for eventuelle økonomiske konsekvenser for det regionale niveau som følge af forslagens vedtagelse og gennemførelse.

AC finder det positivt, at forordningen bevirker, at arbejdstagere, der tager arbejde i andre lande, sikres en bedre service i form af, at det er de kompetente myndigheder og ikke borgeren/arbejdstageren, der skal belastes i forhold til forskellige administrative procedurer.

De Danske Handicaporganisationer(DH) finder det som udgangspunkt positivt, at formålet med forslaget er at forbedre de nuværende procedurer og servicen for borgerne. Imidlertid har DH vanskeligt ved at vurdere forslagens konsekvenser for de handicapkompenserende ydelser, som for mange mennesker med handicap er en nødvendig forudsætning for, at de kan tage ophold i andre lande, også for at arbejde.

Konkret ønsker DH at vide, hvorvidt udlandsbekendtgørelsen (bekendtgørelse om betingelser for i særlige tilfælde at få hjælp efter lov om social service under midlertidigt ophold i udlandet, nr. 113 af 20. februar 2004) er i overensstemmelse med denne forordning.

Set i lyset af forordningens formål om at forbedre de nuværende procedurer og servicen for borgerne, er det afgørende for DH, at det også gælder for mennesker med handicap. Center for Ligebehandling af Handicappede har tidligere dokumenteret, at der er en række problemer især i serviceloven, aktivloven, lov om compensation til handicappede i erhverv samt i lov om specialpædagogisk støtte til videregående uddannelser. Problemerne relaterer sig til blandt andet servicelovens meget stramme fortolkning af domicilbegrebet, idet det forudsættes, at man skal opholde sig her i landet og kun i særlige tilfælde kan få hjælp under midlertidige ophold i udlandet.

Som udlandsbekendtgørelsen er formuleret, vil man ikke have en ubetinget ret til fx at medbringe sin kørestol eller sin bil under ethvert ophold i udlandet, selvom den enkelte er afhængig af disse hjælpemidler.

DH ønsker derfor opklaret, om de danske kompensationsordninger, der fx vedrører handicappedes tilknytning til arbejdsmarkedet, er defineret af forordning 883/2004.

Dette ønske er imødekommet, idet der har været afholdt bilaterale møder mellem DH og Velfærdsministeriet (tidligere Socialministeriet.)

LO og DA havde ingen bemærkninger til forslaget.

10. Regeringens foreløbige holdning

Regeringen har en positiv holdning til forslaget

11. Generelle forventninger til andre landes holdninger

De andre medlemslande har en generel positiv holdning til forslaget

12. Tidligere forelæggelse for Folketingets Europaudvalg

Sagen blev forelagt for Folketingets Europaudvalg forud for Rådsmødet den 1. juni 2006 for så vidt angår afsnit I og Afsnit II., og forud for Rådsmødet den 1. december 2006 for så vidt angår Afsnit III, pensioner, forud for Rådsmødet den 31. maj 2007 for så vidt angår afsnit III, ydelser ved sygdom og moderskab, og forud for Rådsmødet den 5. december 2007 for så vidt angår afsnit III, ydelser ved arbejdsløshed, familieydelse samt refusion af arbejdsløshedsydelse, samt forud for Rådsmødet den 9. juni 2008 for så vidt angår afsnit IV, Finansielle bestemmelser, kapitel III, Tilbagesøgning af for meget udbetalte ydelser og foreløbige udbetalinger, modregning og bistand ved inddrivelse af fordringer.

5. **Forslag til Rådets og Europa-Parlamentets fælles beslutning om det europæiske år for bekæmpelse af fattigdom og social udstødelse (2010)**
- Vedtagelse
KOM(2007)0797

Revideret notat

1. Resumé

Det foreslås i beslutningen, at 2010 gøres til "året" for bekæmpelse af fattigdom og social udstødelse. Målene for "året" er: anerkendelse, accept, samhørighed og engagement. Inden for disse mål lægges der vægt på emnerne: fattigdom herunder børnefattigdom og fattigdommens kønsdimension og adgang til hhv. arbejdsmarkedet, uddannelse og basale ydelser. Endvidere lægges vægt på bekæmpelse af forskelsbehandling samt hensyntagen til behovet hos mennesker med handicap og andre udsatte grupper. Der skal nedsættes nationale gennemførelsesorganer. Der afsættes i EU 17 mio. Euro til gennemførelsen af "året". Der forudsættes 50 % medfinansiering til alle aktiviteter, som gennemføres på nationalt niveau. Sagen forventes behandlet på et kommende rådsmøde.

Europa-parlamentet har stillet ændringsforslag, som har til formål at lægge yderligere vægt på bekæmpelsen af fattigdom blandt børn og udsatte familier, overførelsen af fattigdom mellem generationerne, dårligt stillede regioner samt at året tilrettelægges med mennesker, som har været udsat for fattigdom. Det forventes, at disse elementer vil indgå i udkast til den 1. læsningsaftale, som Rådet skal vedtage på rådsmødet for social- og beskæftigelsesministrene d. 2. oktober.

2. Baggrund

Kommissionen har i december 2007 fremsendt et forslag til Rådets og Europa-Parlamentets beslutning om det europæiske år for bekæmpelse af fattigdom og social udstødelse (2010).

3. Formål og indhold

Formål: Formålet med forslaget til beslutning er at udpege 2010 til det europæiske år for bekæmpelse af fattigdom og social udstødelse og dermed bekræfte og styrke det politiske engagement ved lanceringen af Lissabon-strategien om at gøre "en markant indsats for at få udryddet fattigdommen". Det europæiske år bør medvirke til at gøre borgerne i EU mere bevidste om fattigdom og social udstødelse, modvirke opfattelsen af at fattigdomsbekæmpelse kun er en udgift for samfundet samt bekræfte betydningen af det kollektive ansvar, der påhviler beslutningstagerne samt offentlige og private aktører. "Året" bør desuden medvirke til, at personer som oplever fattigdom og social udstødelse kan komme til orde, og disse personer skal inddrages i de aktiviteter, som har til formål at hjælpe dem.

EU skal desuden bekræfte sit globale ansvar for bekæmpelse af fattigdom i hele verden, hvilket består i at øge bevidstheden om den globale indbyrdes afhængighed og behovet for bæredygtig udvikling og solidaritet mellem og inden for generationerne. Bevidstgørelsen om den globale fattigdom skal være nært knyttet til bevidstgørelsen om spørgsmål vedrørende udviklings samarbejde.

Indhold: De specifikke mål, som EU skal arbejde efter i ”året” er:

- Anerkendelse - Anerkendelse af fattiges og socialt udstødtes ret til at leve værdigt og deltage fuldt ud i samfundslivet.
- Accept - Forbedring af offentlighedens accept af politikker og foranstaltninger for social inklusion ved at understrege alles ansvar i forbindelse med bekæmpelse af fattigdom og marginalisering.
- Samhørighed - Fremme af et samfund præget af større samhørighed ved at gøre borgerne mere bevidste om fordelene for alle ved et samfund, hvor der ikke findes fattigdom, og hvor ingen er nødt til at leve på randen af samfundet.
- Engagement - Bekræftelse af EU's stærke politiske engagement i bekæmpelse af fattigdom og social udstødelse og fremme af dette engagement på alle forvaltningsniveauer.

Det foreslås, at der i ”året” lægges vægt på følgende emner:

- børnefattigdom og fattigdom, der går i arv fra generation til generation
- et rummeligt arbejdsmarked
- manglende adgang til uddannelse
- fattigdommens kønsdimension
- adgang til basale ydelser
- bekæmpelse af forskelsbehandling og fremme af inklusion af indvandrere og social og arbejdsmarkedsrettet inklusion af etniske minoriteter
- hensyntagen til behovet hos mennesker med handicap og andre udsatte grupper

Der vil blive nedsat et udvalg bestående af repræsentanter for medlemsstaterne, som skal bistå Kommissionen ved gennemførelsen af aktiviteterne i forbindelse med det europæiske år. Dette udvalg skal overvåge gennemførelsen af aktiviteterne på grundlag af retningslinjer udarbejdet af Kommissionen med henblik på at sikre overensstemmelse med arbejdet i den åbne koordinationsmetode.

Af hensyn til effektiviteten vil EU søge at inddrage en meget bred vifte af berørte parter og opfordre disse til at deltage i en dialog om prioriterede områder og gennemførelsesmetoder i forbindelse med det europæiske år. Kommissionen vil desuden etablere de nødvendige forbindelser med Komitéen for Social Beskyttelse for at sikre, at den regelmæssigt informeres om gennemførelsen af aktiviteterne.

Hver medlemsstat forelægger Kommissionen et nationalt program for gennemførelsen af det europæiske år. Programmet skal udarbejdes i nøje overensstemmelse med de nationale strategier for social beskyttelse og inklusion samt i nært samarbejde med de nationale gennemførelsesorganer, som medlemslandene selv udpeger. De nationale gennemførelsesorganer er administrative eller tilsvarende myndigheder, som har kompetence og dokumenteret erfaring inden for bekæmpelse af fattigdom og social udstødelse, og som spiller en vigtig rolle i forbindelse med udarbejdelse, overvågning og evaluering af de nationale strategirapporter for social beskyttelse og inklusion. De nationale gennemførelsesorganer skal opstille og gennemføre deres nationale strategier i nært samarbejde med en national rådgivende gruppe bestående af en bred vifte af

berørte parter, herunder civilsamfundsorganisationer der repræsenterer de fattiges interesser, repræsentanter for de nationale parlamenter, arbejdsmarkedets parter samt regionale og lokale myndigheder.

Der afsættes i EU 17 mio. Euro for perioden 1. januar 2009 til d. 31. december 2010 til finansieringen af aktiviteter i ”året”. Der forudsættes 50 % medfinansiering af alle aktiviteter, som gennemføres på nationalt niveau.

4. Hjemmelsgrundlag

Forslaget har hjemmel i Traktatens artikel 137, stk. 2.

5. Nærhedsprincippet

Kommissionen anfører, at forslaget er i overensstemmelse med nærhedsprincippet i Traktatens artikel 5. Regeringen er enig heri.

6. Europa-Parlamentets udtalelser

Europa-Parlamentets udvalg for beskæftigelse har vedtaget at stille 66 ændringsforslag til Kommissionens forslag. Parlamentets plenumforsamling har endnu ikke taget stilling hertil.

Forslagene har til formål at lægge yderligere vægt på bekæmpelse af fattigdom blandt børn, herunder overførelsen af fattigdom mellem generationerne. Særlig opmærksomhed bør vies til store familier, enlige forældre samt børn i institutioner.

Et andet emne, der skal tillægges større vægt er støtte til dårligt stillede regioner, herunder egne med permanente strukturelle problemer. Hertil kommer fjernt liggende områder, samt områder der er ramt af industriel tilbagegang.

Det tillægges i øvrigt vægt, at aktiviteterne i ”året” skal tilrettelægges sammen med mennesker, som har været udsat for fattigdom, med henblik på at styrke deres kompetence og deltagelse i ”årets” aktiviteter og generelt i samfundet.

Det må forventes, at en stor del af Parlamentets præciseringer kan støttes af Kommissionen og Rådet, og der foregår for tiden uformelle kontakter mellem formandskabet og Parlamentet med henblik på at bane vejen for en førstebehandlingsløsning.

Det forventes, at disse elementer vil indgå i udkastet til den 1. læsningsaftale, som Rådet skal vedtage på rådsmødet for social- og beskæftigelsesministrene d. 2. oktober 2008.

7. Gældende dansk ret og forslagets konsekvenser herfor

Ikke relevant.

8. Forslagets konsekvenser for statsfinanserne, samfundsøkonomien, miljøet eller beskyttelsesniveauet

I det omfang, statslige myndigheder vil søge om at udføre aktiviteter under ”året”, vil det medføre en forpligtelse for den pågældende myndighed til at finansiere 50 % af aktivitetens samlede udgifter. Herudover har beslutningen ikke i sig selv statsfinansielle, samfundsøkonomiske, miljømæssige eller beskyttelsesmæssige konsekvenser.

Kommissionen har oplyst, at den vil foretage en omprioritering af midlerne i den relevante budgetkategori, men har endnu ikke taget stilling til, hvorledes dette vil ske.

9. Høring

Udkastet til beslutningen har været i høring i Specialudvalget for arbejdsmarkedet og sociale forhold samt hos Rådet for Socialt Udsatte og EAPN.DK, som er den danske afdeling af EAPN (European Anti Poverty Network).

Finanssektorens arbejdsgiverforening kan tilslutte sig udkastet til beslutning.

Dansk Arbejdsgiverforening (DA) har ingen generelle bemærkninger, men finder det væsentligt at understrege, at vejen ud af fattigdom og social udstødelse i vidt omfang sker igennem beskæftigelse på arbejdsmarkedet. DA finder, at sådanne vinkler også bør indgå i temaerne for ”året”.

DA påpeger endvidere, at Danmark ikke er det land, der står med de allerstørste udfordringer på fattigdomsområdet, og derfor bør indsatsen og aktiviteterne i ”året” dimensioneres i forhold hertil.

Rådet for socialt udsatte hilser beslutningen velkommen, men efterlyser, at der i ”året” også lægges vægt på manglende adgang til bolig, idet det er en problemstilling, som ifølge Rådet for socialt udsatte præger hverdagen for et betydeligt antal borgere i EU’s medlemslande.

Under punktet om adgang til basale ydelser foreslår Rådet for socialt udsatte desuden, at det præciseres, at det handler om forsørgelsesydelser af en størrelse, som muliggør at leve værdigt og deltage fuldt ud i samfundslivet, hvilket er det første af de opstillede mål for ”året”.

EAPN.DK ønsker, at ”året” bliver brugt til en markant, troværdig og virkningsfuld indsats til bekæmpelse af fattigdom og social udstødelse, hvor Danmark med Lissabonstrategiens hovedmål forpligter sig til at udrydde fattigdom og dennes systemiske årsager. Lissabonstrategien har ifølge EAPN.DK ikke ført til de lovede resultater og uligheden i EU er stigende og flere mennesker er havnet i fattigdom.

Ifølge EAPN.DK er antallet af mennesker i Danmark herunder også børn, som lever under EU’s fattigdomsgrænse på 60 % af medianindkomsten, stigende. Fattigdom rammer især dem, som er født og opvokset under dårlige vilkår. EAPN.DK finder, at der er behov for at sætte sig nye mål og tilrettelægge en målrettet, intensiveret og flerstrengt indsats, hvilket forudsætter en politisk velvilje og opbakning til formålet.

EAPN.DK anerkender, at økonomien og beskæftigelsen er forbedret markant siden Lissabonstrategiens start, men at dette alene ikke er tilstrækkeligt til at udrydde fattigdom. Der kræves ligeledes effektive socialpolitikker og en bred vifte af offentlige servicetilbud.

Fattigdomsåret bør ifølge EAPN.DK anvendes til at identificere hindringer for et Danmark, hvor der ikke eksisterer fattigdom. Der bør i ”året” lægges vægt på at udvikle forståelse for fattigdommens årsager og virkninger og skabes en vision om et samfund uden fattigdom, samt at der planlægges konkrete skridt for udryddelsen af fattigdom.

EAPN.DK er enig i, at størsteparten af resultaterne i fattigdomsåret skal nås ved, at landene selv gør en indsats, og derfor finder EAPN.DK, at indsatsen i Danmark i relation til fattigdomsåret bør tilpasses konkrete danske mål og udfordringer på nationalt, regionalt og lokalt plan.

Udover de nævnte emner i beslutningen bør ”året” ifølge EAPN.DK også lægge vægt på sammenhængen mellem sociale ydelser og beskæftigelsespolitikken og boligpolitikken, især for gruppen af kontanthjælpsmodtagere, for hvem en politisk indsats er det eneste, som vil virke. Desuden bør spørgsmålet om sociale rettigheder inddrages i forbindelse med overførselsindkomster, og EAPN.DK finder, at det bør være en social rettighed at kunne leve et liv på overførselsindkomst for mennesker, som ikke er i stand til at varetage et job.

EAPN.DK ønsker, at der i ”året” gøres op med en tendens til at individualisere fattigdom og social udstødelse, idet fattigdom ikke kun er et individuelt men også et samfundsmæssigt problem, som truer den økonomiske udvikling og samfundets sammenhængskraft. EAPN.DK kan derfor tilslutte sig bemærkningen i beslutningen om, at fattigdomsbekæmpelse ikke kun er en udgift for samfundet.

EAPN.DK støtter forslaget om en rådgivende gruppe bestående af en bred vifte af berørte parter. EAPN.DK ønsker dog, at gruppen inddrages tidligt i forløbet og er med til at prioritere indsatserne inden for de givne EU-rammer, og at de personer, som oplever fattigdom inddrages i tilrettelæggelsen af fattigdomsårets prioriteringer og kommer til orde. EAPN.DK støtter ikke, at de nationale gennemførelsesorganer alene består af administrative eller tilsvarende myndigheder. I sådanne organer bør et højt politisk niveau være synligt repræsenteret, hvilket kan give fattigdomsåret politisk legitimitet. Desuden bør det sikres, at så mange civilsamfundsorganisationer som muligt kan deltage i ”året”, og derfor bør medfinansiering ikke være et kriterium for deltagelse i ”året”. Ligeledes bør der i ”året” ydes teknisk assistance til civilsamfundsorganisationerne.

EAPN.DK foreslår, at mål 1 om ”anerkendelse” ændres til ”rettigheder”. Desuden bør der indsættes et nyt mål 2 om ”aktiv medvirken”, således at de fattige bliver inddraget aktivt i ”året”. EAPN.DK foreslår desuden, at budgetrammen på 17 mio. Euro hæves mest muligt.

Endvidere foreslår EAPN.DK følgende tilføjelse til beslutningens bilag under II, punkt 1: ”Medlemsstaterne opfordres til at sikre finansieringsmekanismer, som tager særlige hensyn til små og mellemstore organisationer, f.eks. med hensyn til finansiering af forberedelser og medfinansiering.”

Under IV. foreslås desuden:

Et nyt tema om, at indsatserne sker ud fra en helhedsforståelse for de mekanismer, som skaber fattigdom og social udstødelse samt et tema om ”minimum income”.

Det foreslås, at punktet om adgang til basale ydelser, herunder værdige boligforhold, ændres til: ”Lige adgang til basale ydelser, social service, sundhed, behandling, uddannelse, arbejde og bolig.

Endelig foreslås det, at punktet hensyntagen til handicappedes og andre udsatte gruppers behov præciseres til: "Hensyntagen til handicappedes, hjemløses, misbruges og andre udsatte gruppers særlige behov."

10. Regeringens foreløbige generelle holdning

Det er regeringens generelle holdning, at det er særdeles vigtigt for den enkelte og samfundet at hjælpe personer i risiko for social eksklusion med at vinde og fastholde fodfæste i samfundet og på arbejdsmarkedet. Regeringen kan derfor generelt tilslutte sig udkastet til beslutning om at gennemføre et europæisk år i 2010 for bekæmpelse af fattigdom og social udstødelse **samt de elementer, som forventes at indgå i en 1. læsningsaftale mellem Rådet og Europa-parlamentet.**

11. Generelle forventninger til andre landes holdninger

Alle medlemslande forventes generelt at støtte udkastet til beslutningen. Dog må det forventes, at nogle lande vil ønske omfanget af national medfinansiering (50 % af aktiviteten) reduceret.

12. Tidligere forelæggelse for Folketingets Europaudvalg

Samlenotat om udkastet til beslutning om det europæiske år for bekæmpelse af fattigdom og social udstødelse 2010 er d. 4. juni blevet forelagt for Folketingets Europaudvalg.